



SVJETLO I ČOVJEK



Autor:

Bediuzzaman SAID NURSI

Naslov originala:

23. Söz (Boşnakça)

Izdavač:

REJHAN- Sarajevo

Za izdavača:

Erdoğan Nil

Prijevod:

Abdulah Smajić

Lektor:

Sanjin Kodrić

Korektor:

Ahmed Alibašić

Naslovna strana:

Abdulah Branković

Štamparija:

İMAK

Yenibosna / İstanbul / Türkiye

00902126564997

Rejhan Publication

ul. Sarači, 77/1, Morića han, Sarajevo

ul. Iganska nr, 24 04-087, Warszawa

erdogannil@hotmail.com

www.rejhan.net

www.risaleshop.com



Copyright © by IK REJHAN

All rights reserved

ISBN 9958-725-70-3

COBISS.BH-ID 12071942

Bediuzzaman
Said Nursi



SVJETLO I ČOVJEK



Iz djela Risale-i Nur

REJHAN
PUBLICATION

Sarajevo 2013



*“I ne postoji ništa a da Ga ne veliča,
hvaleći Ga!”*



RIJEČ DVADESET TREĆA

Sastoji se od dviju tema

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ
أَسْفَلَ سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Mi smo čovjeka stvorili u skladu najljepšem, zatim ga u najnakazniji lik vraćamo; samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili, njih čeka nagrada neprekidna.” (Et-Tin: 4-6)

PRVA TEMA

Iman sadrži na hiljade ljepota, a mi ćemo ovdje iznijeti samo pet.

PRVA TAČKA

Čovjek se, svjetlom imana, uzdiže do najviših visina i time stječe vrijednost koja ga čini dostojnim Dženneta, dok se mrakom nevjerništva srozava do najnižih nizina i unazađuje u poziciju koja ga vodi u Džehennem. Jer, iman čovjeka povezuje s njegovim Uzvišenim Tvorcem. Dakle, iman je veza pripadništva. Putem imana čovjek stječe vrhunsku vrijednost na osnovu Božanskog stvaralaštva i ukrasa Gospodarevih imena, a koji se imanom odražavaju na njemu. Nevjerništvo raskida ovaj odnos i ovu pripadnost te se samim tim zastire Gospodarevo stvaralaštvo, a i vrijednost mu se svodi isključivo na materijalni dio. Što se njegovog materijalnog dijela tiče, vrijednost mu je neznatna. Ustvari, gotovo da je i nema zbog toga što nestaje i iščeznutljiv je, a i život mu je poput kratkotrajnog životinjskog bivanja.

Ovaj smisao pojasnit ćemo jednim primjerom:

U okviru ljudskog umijeća, vrijednosti materijala i vrijednosti rukotvorine različite su. Ponekad nalazimo to da je vrijednost istovjetna, ponekad materijal bude vredniji od same rukotvorine, a dogodi se i to da obično, bezvrijedno željezo ima neprocjenjivu umjetničku vrijednost. Postoje slučajevi da rijetka i izuzetna umjetnina posjeduje milionsku vrijednost, iako je načinjena od proste, jeftine sirovine. Ako bi takav rijetki eksponat bio ponuđen trgovcima umjetninama kao djelo čuvenog, vrsnog i istaknutog autora, stekao bi milionsku vrijednost. Ukoliko, međutim, isti taj izložak bude ponuđen običnom kovaču u nekoj kovačnici, ovaj bi za njega ponudio isključivo cijenu običnog metala.

Tako je i s čovjekom: On je nadnaravna rukotvorina Uzvišenog Hakka, kao i najuzvišenije te najprefinjenije čudotvorstvo Njegove moći. Naime, On je, Slavljen neka je, čovjeka stvorio kao manifestaciju svih Svojih Lijepih Imena i na njemu je izložio svoje ukrase te ga je načinio izložskom i minijaturnim modelom čitavog Svemira.

Pa, ukoliko svjetlo imana uđe u čovjeka, ta svjetlost istakne sve čovjekove ukrase i

njihova značenja. Taj vjernik iščitava ih s promišljanjem i putem te veze stavlja ih na uvid drugima. Tako se Božije umijeće smislovima poput: "Ja sam djelo i stvorenje Uzvišenog Tvorca, na meni se manifestira Njegova milost i plemenitost", odražava i na čovjeku.

Iz ovoga slijedi to da iman – koji je pojam za iskaz pripadništva Uzvišenom Tvorcu – ispoljava sva obilježja tih umijeća koja počivaju u čovjeku, te se vrijednost čovjeka određuje po mjeri uočljivosti tog umijeća Božijeg gospodarenja, kao i po intenzitetu odsjaja s tog ogledala Božije sveopstojnosti u njemu. Čovjek, a koji je, inače, bezvrijedan, na ovaj način uspinje se na nivo iznad svih stvorenja, na kojem dorasta do Božijeg obraćanja, te stječe počast gosta kod svojeg Gospodara, bivajući dostojan Dženneta.

Međutim, ukoliko se nevjerništvo – a ono je pojam za raskid veze pripadništva Allahu – uvuče u čovjeka, tad svi smislovi ornamentike svrhovitih Lijepih Božjih Imena iščezavaju u tmini, te postane nemoguće njihovo promatranje i iščitavanje. Jer, ukoliko se zaboravi Stvoritelj, duhovni aspekti u čovjeku, a koji su usmjereni prema Uzvišenom Tvorcu, postaju nevidljivi, te se time izopačuju. Na ovaj način bude zametena

glavnina obilježja mudrog i dragocjenog umijeća, kao i većina duhovnih uzvišenih ornamenata. A i ono što se održi od okom vidljivih obilježja, bit će pripisano ispraznim uzrocima, prirodi ili slučajnosti, te će se definitivno srozati i nestati. Tako se svako ovo umijeće, a koje je po jedan svjetlucavi dijamant, pretvori u potamnijelo staklo. Čovjekova važnost tada bude svedena isključivo na životinjsku tvar. A, kao što smo već rekli, krajnji domet materije i njezina vrijednost jeste proživjeti kratki život poput najnemoćnije, najovisnije i najnesretnije životinje. Na kraju, ona istruhne i nestane. Eto, tako nevjerništvo – kufr – razara suštinu ljudskog bića i pretvara ga iz dragocjenog dragulja u bezvrijedni komad uglja.

DRUGA TAČKA

Kao što je iman svjetlost koja prosvjetljava čovjeka i jasnim ističe sva pisma Božije sveopstojnosti koja se na njemu očituju te ih izlaže na uvid, jednako tako iman prosvjetljava i Svemir, izbavljajući iz neprozirne tame protekla i nadolazeća vremena.

Ovaj smisao pojasnit ćemo usporedbom, oslonivši se na jednu od tajni ajeti-kerima:

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

"Allah je staratelj onih koji vjeruju, njih izvodi iz tmina na svjetlo." (El-Bekara: 257)

U jednom zamišljenom događaju vidio sam sljedeće:

Dvije visoke planinske litice, jedna naspram druge. Na njihove vrhove razapet je ogroman, jezovit viseći most. Ispod mosta strašna je duboka rijeka. Ja sam na tom mostu, dok je cijeli svijet, sa svih strana, prekrrio mrak i gusta tmina. Osvrnuh se nadesno i, u beskrajnoj neprozirnosti pomrčine, vidjeh ogromnu grobnicu, a zapravo ja sam takvo što zamišljao. Pogledah sa svoje lijeve strane, te kao da vidjeh nadolazak valova turobne tmine u kojima se komešaju zastrašujuće nesreće i strahovite katastrofe i kao da se sprema opći prolom. Pogledah ispod mosta te kao da mi se u očima ukaza bezdana provalija. Pri ruci sam imao samo ručnu svjetiljku slabe svjetlosti naspram sveg ovog zaglušujućeg mrklog mraka. Upotrijebih je, te mi se, pri njezinoj slaboј svjetlosti, ukaza grozno stanje. Na krajevima i oko mosta ugledah izgladnjele aždahe, lavove, zvijeri i utvare. Rekoh: "Kamo sreće da nisam imao ni ovu svjetiljku i da nisam vidio sve ove strahote." Gdje god da usmjerim svjetlost

svjetiljke, ugledam te iste zastrašujuće opasnosti. "Teško meni", povikah. "Ova svjetiljka donosi mi samo nesreću i belaje." Naljutih se na nju, tresnuh je o zemlju, te je slomih. Pritom, kao da sam njezinim razbijanjem dotaknuo prekidač neke električne rasvjete. Svjetla cijelog Svemira upališe se te se pomrčina rastjera, razide i potpuno ukloni. Svako mjesto i svaki ugao ispuni se tom svjetlošću, a koja tad jasno i uočljivo pokaza stvarnu suštinu svega. Vidjeh to da je onaj užasni viseći most, ustvari, ulica koja prolazi kroz prelijepu prostranu ravnici. Ona ogromna i jeziva grobnica koju sam vidio s desne strane bijaše mjesto okupljanja u divnim zelenim baščama zbog zikra i tehlila, potom zbog počasnog savjetovanja i veličanstvene službe, te zbog uzvišenog ibadeta pod vođstvom prosvi-jetljenih osoba. A one jezovite klisure, stravične nesreće i tmurna događanja koja sam vidio s lijeve strane, bile su, ustvari, samo zelenim drvećem obrasle planine, privlačne oku posmatrača, dok sam iza njih, u svojoj imaginaciji, vidio veliko ugostilište i divno odmaralište. Što se onih avetinjskih stvorenja i grabljivih zvijeri tiče, a za koje mi se, također, pričinilo da sam ih vidio, bile su to, ustvari, samo pitome domaće životinje, poput kamila, volova, ovaca i koza. Tad rekoh: *Elhamdü lillâhi alâ*

nûri'l-îmân, "Allahu neka je hvala na svjetlosti imana", te proučih ajeti-kerim:

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

"Allah je staratelj onih koji vjeruju, njih izvodi iz tmina na svjetlo." U tom času trgnuo sam se iz ovog doživljaja.

Dakle, spomenute dvije planine predstavljaju početak života, ali i njegov završetak, odnosno ovozemaljski svijet i posmrtni međusvijet – berzah. Onaj most jeste životni put. Desna strana vrijeme je prošlosti, a lijeva vrijeme budućnosti. Ona džepna svjetiljka jeste ljudski ego koji voli samo sebe i koji se uzda te ponosi svojim znanjem, a ne slijedi nebesku Objavu. One krvoločne zvijeri ustvari su previranja i svjetska događanja, kao i fenomenalna stvorenja u njemu.

Dakle, čovjek koji se pouzdava u svoj ego, koji upada u dubine tame nemarnosti i izložen je kušnji ubitačnog poniranja u zabludu, sličnog je stanja mojem prvobitnom stanju u navedenom imaginarnom doživljaju. On pod manjkavim svjetlom slabe svjetiljke, koja je, ustvari, krnjavo, iskrivljeno i zabludjelo znanje, vrijeme iz prošlosti poima kao ogromnu grobnicu u pomrčini ništavnosti, a vrijeme budućnosti dočarava kao olujnu

divljinu prepuštenu slijepoj slučajnosti. Također, i sva događanja i stvorenja – od kojih je svako, naime, potčinjeni službenik Milostivog i Mudrog Gospodara – ona mu dočarava kao krvoločne zvijeri i monstrume. Upravo je na ovakvog čovjeka primjenjiv ajeti-kerim:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ
مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ

"A onima koji ne vjeruju, staratelji su šejtani; njih odvođe sa svjetla u tmine." (El-Bekara: 257)

Međutim, ukoliko čovjeku u pomoć priskoči Božanska uputa i iman pronađe put do njegovog srca, pa se slomi njegov firaunski nefs, te on posluša Allahovu Knjigu, onda je njegovo stanje slično mojem drugom stanju u tom imaginarnom doživljaju. Tad se svemir odjednom prelije bojom dana i ispuni Božanskim nurom. Cijeli svijet zauči ajet:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

"Allah je svjetlo nebesa i Zemlje." (En-Nur: 35)

Tad minula vremena nisu neka ogromna grobnica, već je - kao što to svjedoči vizija srca – svako stoljeće, ustvari, krcato džematima čistih duša, a koje izvršavaju svoje dužnosti robovanja Allahu pod vođstvom izaslanog

vjerovjesnika ili evlije te koje se, po završetku životne dužnosti, izgovarajući "Allahu ekber", uzdignu do visokih položaja i prelaze na stranu budućnosti.

Osvrnuvši se ulijevo, čovjeku se – kroz prizmu imanskog nura – izdaleka ukaže činjenica da iza berzahskih i ahiretskih prevrata, ogromnih poput planina, postoje palače džennetskog blagostanja, a u kojima se prostiru ugstilišta Milostivog. Tad čovjek s izvjesnošću shvata to da je svako od kosmičkih događanja – poput ciklona, zemljotresa, epidemija i slično – jedan pokorni, poslušni, potčinjeni službenik. Proljetne oluje, kiša i slične pojave, a koje izgledaju grube i strašne, u suštini i po smislu nisu ništa drugo doli središta mnogo prefinjenih mudrosti. Čovjek tako čak i smrt vidi kao uvod u vječni život, a grob kao vrata trajnog blagostanja. Primijenivši činjenice prema ovoj predaji, možeš izvesti zaključak i o ostalim aspektima.

TREĆA TAČKA

Iman je i svjetlo i moć. Zaista, čovjek koji postigne istinski iman u mogućnosti je suprotstaviti se cijelom svemiru te se, prema snazi svojeg imana, otarasiti tjeskobe događanja. Govori: *'Tevekkeltu-alallah* – Oslanjam

se na Allaha', i uz potpunu sigurnost plovi na lađi života, nasuprot okrutnim valovima događanja. Svoje teško breme on predaje u ruke moći Apsolutno Moćnog i s lahkocom te opušteno prevaljuje dunjalučki put, sve dok ne stigne u berzah, a u kojem se odmori. Odatle može uzletjeti prema Džennetu, a kako bi ušao u vječno blagostanje. Ali, ukoliko čovjek napusti pouzdavanje u Allaha, ne samo da postaje nesposoban za polijetanje i uzlet do Dženneta, već ga taj teret dunjaluka povlači do najnižih nizina.

Prema tome, iman nužno pretpostavlja Jednoću Boga, a vjerovanje u Jednoću dovodi do predanosti. Predanost dovodi do ostvarenja pouzdavanja u Allaha, a pouzdavanje u Allaha iziskuje sreću na oba svijeta.

Međutim, nemoj pogrešno shvatiti. Pouzdavanje u Allaha ne znači potpuno odbacivanje uzroka. Treba znati to da su uzroci samo zastori Božije Moći, te ih je potrebno pratiti i ispunjavati, kao i shvatiti to da je postupanje po njima ili, pak, njihovo angažiranje samo jedna vrsta praktične dove. Tražiti proishođenje posljedica i očekivati rezultate može se samo od Hakka, Slavljeneka je On i Uzvišen, kao što se zahvalnost i pohvala ne mogu upućivati nikom drugom, samo Njemu, Jedinom.

Primjer čovjeka koji se pouzdava u Allaha u odnosu na onog koji se ne pouzdava jeste poput usporedbe između dvojice ljudi s teškim prtljagom natovarenim na njihova tjemena i pleća te koji kupe kartu i ukrcaju se na veliki brod. Jedan od njih, čim uđe u brod, spusti svoj teret s pleća, sjede na njega i posmatra. Drugi, zbog svoje prigluposti i samouvjerenosti, ne htjede spustiti svoj teret.

Kaže mu se: "Spusti to teško breme i odmori se."

A on odgovori: "Ne, neću to učiniti, može se izgubiti. Snažan sam ja, čuvat ću svoje vlasništvo na svojim leđima i glavi."

Ponovo mu bi rečeno: "Ovaj sigurni kraljevski brod koji i nas i vas prevozi moćniji je i snažniji. On nama i našoj prtljagi pruža zaštitu koja je bolja od nas samih. Moguće je i da ti se zavrte u glavi, pa se i ti i tvoje stvari možete srušiti u more. Usto, malo po malo, pa ćeš iznemoći. Tvoja mršava leđa i nepromišljena glava neće moći izdržati teret koji neprestano postaje teži. Ako te kapetan vidi u tom stanju, ili će pomisliti to da si izgubio razum, te će te skloniti i izbaciti napolje, ili će, pak, narediti to da te uhapsu, uz obrazloženje: 'Ovaj je izdajnik, on iskazuje podozrenje prema našem brodu i ismijava nas'. Pored toga, bit ćeš izložen podsmijehu

ljudi. Jer, ohološću koja, zapravo, odaje slabost te uobraženošću koja skriva nemoć, kao i tvojom izvještačenošću koja sadrži pretvaranje i poniženje – a sve ovo primjećuju ljudi s vizijom – od sebe načinio si lakrdijaša te predmet ismijavanja. Svi ti se smiju.” Nakon što je saslušao ove riječi, jadnik se dozva pameti. Spusti svoju prtljagu na palubu broda, sjede na nju i reče:

“Elhamdulillah! Allah bio zadovoljan s tobom. Izbavio sam se mučenja, poniženja, pritvora i ismijavanja.”

Pa, čovječe koji se ne pouzdaješ u Allaha! I ti se kao ovaj čovjek dozovi pameti i povрати razum, osloni se na Allaha, a kako bi se oslobodio ovisnosti i prosjačenja od svih bića, potom kako bi se izbavio strepnje i drhtanja pred zbivanjima te kako bi svoju dušu spasio od pretvaranja, od izlaganja podsmijehu i od vječnog prokletstva, kao i od okova dunjalučkih tjeskoba.

ČETVRTA TAČKA

Iman čovjeka čini čovjekom te ga čak čini sultanom. Stoga je njegova temeljna dužnost vjerovanje u Uzvišenog Allaha i činjenje dove Njemu, dok nevjerništvo čovjeka čini grabljivom životinjom, i to krajnje nemoćnom.

Ovdje ćemo, između više hiljada jasnih dokaza, navesti samo jedan dokaz te nepobitnu potvrdu u vezi s ovom temom. Radi se o zasebnosti i različitosti dolaska na ovaj svijet između životinja i čovjeka.

Tačno razlikovanje pri dolasku na ovaj dunjaluk između životinja i čovjeka ukazuje na to da se usavršavanje istinske ljudske naravi postiže jedino imanom. Naime, životinja na ovaj svijet dođe kao da se već usavršila u nekom drugom svijetu, te na dunjaluk bude poslana kompletirana prikladno svojoj spremi. U roku od dva sahata ili dva dana ili dva mjeseca životinja se nauči svim uvjetima života, odnosima s ostalim bićima i životnim pravilima, te potpuno razvije svoje sposobnosti. Vrabac ili pčela, primjera radi, moć preživljavanja i praktično iskustvo stječu kroz Božije nadahnuće i Njegovu uputu, te u roku od dvadeset dana steknu onoliko koliko čovjek ne nauči niti za dvadeset godina.

Dakle, iz ovog slijedi to da temeljna funkcija životinje nije usavršavanje i napredovanje učenjem i izučavanjem, niti uzdizanje kroz stjecanje znanja i spoznaje, kao ni činjenje dove te traženje pomoći kroz ispoljavanje nemoći. Njezina temeljna funkcija

jeste rad prema sposobnosti, odnosno praktično robovanje.

Međutim, čovjeku je, pri njegovom dolasku na ovaj svijet, potrebno to da uči sve, a budući da je totalni nepoznavalac pravila preživljavanja te da čak uvjete za život ne usvoji i ne može u cijelosti naučiti ni za dvadeset godina. Čovjek je čak ovisan o stjecanju znanja i iskustva do kraja života. Usto, on na ovaj svijet bude poslan krajnje slab i nemoćan. Za godinu-dvije života jedva se može uspraviti na noge. Razlikovati korisno od štetnog čovjek ne može gotovo ni za petnaest godina. Samim time, čovjek ne može ostvariti korist za život i svoje interese niti može odbiti štetu od sebe bez saradnje i uključivanja u društveni život ljudske zajednice.

Dakle, jasno se uočava to da je čovjekova prirodna funkcija usavršavanje kroz učenje, upućivanje dove i robovanje. Drugim riječima, čovjek treba shvatiti i znati: "Čijom milošću ukazuje mu se ovako mudra briga?! Čijom plemenitošću i darežljivošću odgaja se s ovolikom nježnošću i milošću? Kakav je Onaj Čija prefinjenost i blagost osiguravaju mu to da se prehranjuje na ovako izdašan način?!" I očekivati i tražiti pomoći, jezikom siromaštva i nemoći, od Onog Koji ispunjava potrebe, da

mu On ispuni zahtjeve i potrebe do kojih njegova ruka ne može dosegnuti niti hiljaditi dio. Zapravo, uzlijeteti i uspeti se na krilima nemoći i siromaštva do uzvišenog položaja robovanja Allahu.

Naime, čovjek je na ovaj svijet doveden kako bi se usavršavao kroz spoznaju i dovu. U pogledu suštine i sposobnosti, sve je okrenuto prema znanju i povezano sa spoznajom. Otud je spoznaja Uzvišenog Allaha temelj svih istinskih znanosti, kao i njihov izvor te svjetlo i duh, kao što je i kamen-temeljac tog temelja vjerovanje u Allaha, dž.š.

Budući da je čovjek beskrajno nemoćan te izložen nesagledivim vrstama nedaća, teškoća i neprijateljskih nasrtaja, a usto posjeduje i mnoštvo zahtjeva te brojne potrebe, pa iako se nalazi u silnoj neimaštini, a koja je beskrajna, njegova će prirodjena i temeljna funkcija, nakon imana, biti dova. A dova je osnova i temelj ibadeta.

Na način na koji nemoćno dijete, a kako bi postiglo ono što mu se prohtije, odnosno kako bi postiglo nešto što želi, a do čega njegova ruka ne može doprijeti, ili plače ili zaište to, a zapravo, jezikom svoje nemoći, bilo to riječju, bilo djelom, moli, pa mu bude osigurano postizanje njegovog cilja, jednako je tako i

čovjek, među svim živim bićima, u poziciji nemoćnog, nejakog i nježnog djeteta. Čovjek mora, na kapiji Milostivog i Samilosnog, plakati iskazujući svoju slabost i nemoć, činiti dovu te moliti svojom neimaštinom i ovisnošću, sve dok se ne udovolji njegovoj potrebi, ne ostvari njegova želja, te iskaže zahvalnost na toj pomoći, odnosno ostvarenju cilja. U protivnom, ukoliko bi čovjek samouvjereno, poput maloumnog djeteta koje panično zapomaže zbog sićušnog komarca izjavio: "Ja svojom snagom kontroliram te svojim idejama i po svojem planu potčinjavam sebi sve ovo što je nemoguće kontrolirati i savladati", mada ovakvo što hiljadu puta nadmašuje njegove moći i sposobnosti, ovo ne bi bilo ništa drugo doli nezahvalnost na blagodatima od Uzvišenog Allaha, kao i velika neposlušnost koja proturječi ljudskoj naravi te koja, također, zaslužuje strašnu kaznu.

PETA TAČKA

Kao što vjerovanje u Allaha postavlja nužnost upućivanja dove te je pretpostavlja kao neosporno sredstvo i posrednika između vjernika i njegovog Gospodara te kao što ljudska narav željno i gorljivo vapi za njom, jednako tako i Allah, dž.š., objavljuje:

قُلْ مَا يَعْبُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

“Reci: Ne bi na vas obraćao pažnju Gospodar moj da nije vaše molitve” (El-Furkan: 77) i Svojim riječima naređuje:

ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

“Obratite Mi se molbom, pa ću vam se odazvati.” (Gafir: 60)

Pa, ukoliko kažeš: “Mi često upućujemo dovu, ali nam ne bude primljena, iako je ajet općenit i izriče to da se svakoj dovi odgovori”, a odgovor je: Odazvati se dovi jedno je, a primiti dovu nešto je posve drugo. Svakoj dovi odaziva se. Međutim, njezino primanje i ispunjenje onog što se izričito traži ovisno je o Allahovoj mudrosti.

Naprimjer, bolesno dijete zapomaže i kaže doktoru:

“Doktore, pregledajte me.”

Doktor kaže: “Svakako, dijete moje. Šta treba?”

Zatim dijete kaže:

“Dajte mi taj i taj lijek.”

U tom slučaju, doktor će mu ili dati taj lijek ili će mu, pak, dati lijek koji je za njega korisniji i blagotvorniji ili će mu definitivno

zabraniti bilo kakav lijek, jer će pogoršati njegovu bolest.

Dakle, Uzvišeni Hakk, a Koji je Apsolutno Mudri, svugdje je prisutan i sve vidi, pa se On odaziva dovi Svojeg roba. On uklanja njegovu sumornu zabrinutost i strašnu otuđenost te ih, svojom prisutnošću i odazivanjem, nadomješta nadom, prijaznošću i smirenošću. Međutim, izričiti zahtjev Svojeg roba On će, Slavljen neka je, ili ispuniti, te se tako izravno odazvati dovi ili će mu omogućiti nešto bolje od toga ili će, pak, odbaciti dovu, primjereno tome šta uvjetuje Mudrost Njegovog gospodarenja, odnosno neovisno o neosnovanim prohtjevima ili nevaljalim očekivanja tog roba.

Usto, dova je i jedan vid ibadeta, odnosno robovanja Allahu, a plodovi ibadeta na ahiretu su. A što se dunjalučkih ciljeva tiče, oni su samo "vrijeme" za ovu vrstu dove i ibadeta, a ne njihova svrha.

Naprimjer, namaz i dova zbog traženja kiše istovremeno su i ibadet. Dugo odsustvo kiše jeste "vrijeme" za obavljanje tog ibadeta, dok svrha samog ibadeta i dove nije to da prizove padanje kiše. Ukoliko bi se ovaj ibadet obavio samo s takvim nijetom, ne bi bio dostojan primanja, jer nije obavljen iskreno zbog Uzvišenog Allaha.

Tako je vrijeme zalaska sunca znak za obavljanje akšam-namaza. Pomračenje Sunca i Mjeseca vrijeme je za obavljanje posebnih – *kusuf* i *husuf* – namaza. Drugim riječima, pomračenje ovih obilježja dana, odnosno noći, razlog je obznane Njegove Grandioznosti, pa Allah, dž.š., poziva tad Svoje robove odgovarajućoj vrsti ibadeta. Dakle, svrha tog ibadeta nije ta da otkloni procese pomračenja, čije je trajanje, uostalom, poznato svakom astronomu.

Kao i u prethodnom navodu, odsustvo kiše vrijeme je kišnog namaza. Učestale nesreće i vladavina zla te štetnih pojava utvrđeno su vrijeme nekih posebnih dova. Jer, u toj prilici čovjek shvata svoju nemoć te se, poniznošću, dovom i molbom sklanja na kapiju Apsolutno Moćnog. Ukoliko Allah, dž.š., ne bi otklonio te nedaće, poteškoće i zla i nakon upornih dova, ne treba reći: "Dova nam nije primljena", već je ispravno reći: "Vrijeme za obavljanje dove još nije isteklo." A ukoliko On Svojom dobrotom i plemenitošću ukloni te nedaće, znači da je vrijeme dove privedeno kraju, odnosno da je isteklo.

Dakle, dova je jedna od tajni robovanja Allahu. To robovanje mora biti čisto u ime Allaha, i to tako što se čovjek dovom skloni pod okrilje svojeg Gospodara, ispoljavajući

svoju nemoć bez uplitanja u procese Njegovog gospodarenja. Stvar i postupak u potpunosti prepušta jedino Njemu, oslonivši se na Njegovu mudrost, bez prigovaranja i podozrenja prema Njegovoj milosti.

Tačno! Uistinu, nedvosmislenim ajetima potvrđeno je to da su sva bića u stanju veličanja Allaha, svako po svojem zasebnom tespihu, u svojem ličnom ibadetu, na svojoj posebnoj sedždi, na način da se iz čitavog Svemira razvodnjavaju putevi dove do Allahove kapije.

Ovakvo što dešava se bilo jezikom sposobnosti i potencijala, kao, naprimjer, u slučaju dova svih biljaka i životinja, budući da svaka od njih od Apsolutno Izdašnog potražuje određeno obličje u kojem se ogledaju smislovi Njegovih Lijepih Imena, bilo jezikom prirodne potrebe, kao što su dove svih živih bića u prilog stjecanja svojih nužnih potreba koje su izvan domena njihove moći, i to tako što svako živo biće od Apsolutno Darežljivog jezikom prirodne potrebe iziskuje ono što mu je potrebno za održanje egzistencije, to jest za svoju opskrbu, bilo, pak, jezikom nužnosti, kao što je dova svakog bića koje posjeduje dušu i koje se nađe u teškoj situaciji, pa se, tražeći utočište, potpuno iskreno obraća svojem Nevidljivom

Staratelju i želi se skloniti pod Njegovo okrilje, te se okreće svojem Milostivom Gospodaru.

Ove tri vrste dova uglavnom su primljene.

Četvrta vrsta dove najpoznatija je naša dova, a i ona se dijeli na:

- dovu u vidu djela i stanja;
- dovu srcem i riječju.

Naprimjer, praktična dova jeste ulaganje napora i truda na ispunjenju uvjeta. Ispunjenje uzroka i uvjeta nije u svrhu postizanja cilja, već je to postizanje prigodne situacije koja zadovoljava Allaha s ciljem traženja posljedice i rezultata od Njega, jezikom stanja. Pa, tako je i oranje zemlje ustvari kucanje na vrata riznice Božije milosti. Imajući u vidu to da je ova vrsta praktične dove upućena i usmjerena na ime Apsolutno Darežljivog i na Njegova svojstva, ona je u većini slučajeva primljena.

Druga kategorija jeste dova jezikom i srcem, odnosno čovjekovo traženje potreba koje su izvan dosega njegove moći. Najbitniji aspekt, najljepša svrha i najslađi plod ove dove jeste to da onaj koji upućuje dovu uviđa i to da postoji Onaj Koji čuje svaku pomisao u njegovom srcu, Onaj Čijoj ruci na dohvat je svaka stvar, Onaj Koji je moćan izići u susret

svim njegovim željama i nadama te Onaj Koji mu se smiluje zbog njegove nemoći i pomogne mu u njegovoj neimaštini.

Pa, ti čovječe koji si nemoćan i siromašan, ne ispuštaj iz ruku ključ riznice sveobuhvatne milosti i sredstvo izvora nepotrošive moći, a to je dova. Prihvati se nje i uzdigni se njome do najviših ljudskih visina. Poput sultana, u svojoj dovi obuhvati dovu cijelog Svemira i poput univerzalnog roba te sveopćega zastupnika reci:

اَيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ “Samo od Tebe pomoć tražimo”,
te budi najskladnije stvorenje ovog Svemira.



DRUGA TEMA

Ovu temu sačinjava pet znakova koji se odnose na uzroke ljudske sreće i nesreće.

Čovjek, zbog činjenice da je stvorenje u najskladnijoj formi te je nadaren najsavršenijim i najsvestranijim sposobnostima, u prilici je, na ovom dunjalučkom poprištu ispita kojima je iskušavan, da se ili srozava ili uzdiže kroz položaje, nivoe, stepene i faze, od najnižih nizina, do najviših uzvisina, od Zemlje do Uzvišenog Arša, kao i od atoma do Sunca. Na ovaj svijet čovjek je odaslan kao nadnaravno djelo moći, svrha stvaranja i čudo tvorenja pred kojim su otvorena dva puta koja vode ka beskrajnim poniženjima ili beskrajnim usponima. Ovdje ćemo, s pet znakova, izložiti tajnu njegovoga divnog uspona, odnosno strahovitog pada.

PRVI ZNAK

Čovjek ima potrebu za većinom vrsta bića u Svemiru te je povezan s njima. Njegove potrebe razvile su se na sve strane svijeta, a njegove želje i ambicije protegle su se do u beskraj. Pa, kao što čovjek želi jedan cvijet, isto tako on traži i rascvjetalo prostrano proljeće, odnosno na način na koji čovjek želi živopisnu bašću, jednako tako on želi i vječni Džennet. Koliko god čezne da vidi dragog prijatelja, on također žudi za tim da vidi Veličanstvenog i Lijepog. I koliko god osjeća potrebu da otvori vrata prostorije kako bi posjetio voljenu osobu koja boravi u njoj, čovjek jednako tako želi posjetiti svoje drage prijatelje, od kojih je devedeset devet posto preselilo u svijet berzaha, a kako bi se izbavio od trajne patnje rastanka, pa je u stalnoj potrebi za zaklonom na kapiji Apsolutno Moćnog, Koji će zatvoriti vrata ovog prostranog dunjaluka, a otvoriti mahšerske kapije ahireta, te ukloniti dunjaluk kako bi, umjesto njega, postavio ahiret.

Stoga, za čovjeka koji je u tom položaju ne postoji niko dostojan obožavanja samo Onaj u Čijim su rukama uzde svega i u Čijem su posjedu riznice svega, odnosno Onaj Koji je prisutan na svakom mjestu, a ujedno je izvan

odredivosti mjesta i prostora, Onaj Koji je čist od svake nemoći, nepovrediv manjkavostima i Koji nadilazi svaku nesavršenost, jer On je Moćni i Uzvišeni, Milostivi i Lijepi, Mudri i Savršeni. Zapravo, izići u susret neograničenim ljudskim potrebama i prohtjevima može samo Onaj Koji posjeduje bezgraničnu moć i sveobuhvatno znanje. Upravo zato, samo je On dostojan obožavanja.

Pa čovječe, ukoliko robuješ jedino i samo Njemu, ti stječeš položaj koji je iznad svih stvorenja. Međutim, ukoliko se odvратиš od robovanja Njemu, ti postaješ poniženi sluga pred svim nemoćnim stvorenjima. Usto, ukoliko se još osloniš na sebe i na svoju snagu te napustiš oslanjanje na Allaha i činjenje dove, pa se okreneš oholosti, tad postaneš slabiji od mrava i pčele u smislu koristi i produktivnosti te slabiji i od muhe i pauka, dok si, s druge strane, u smislu štete i destruktivnosti, teži od planine i razorniji od kuge.

Zbilja, čovječe, u tebi su dva aspekta:

Prvi, konstruktivni, aspekt bitka, dobra, pozitivnosti i akcije;

Drugi, destruktivni, aspekt ništavnosti, zla, negiranja i odbijanja.

Sudeći po kriteriju prvog aspekta, tvoj položaj niži je od pčele i vrapca te manje

održiv od muhe i pauka. Dok, sudeći prema drugom aspektu, ti nadmašuješ i Zemlju i planine i nebesa te na svoja pleća možeš uprtiti i ono pred čime su oni ustuknuli, pa tako stječeš širi domen i veći prostor djelovanja. Naime, ti kad činiš dobro i izumijevaš, djeluješ u domenu svojih sposobnosti, u mjeri svojeg zalaganja i u granicama svoje moći, dok, s druge strane, kad činiš štetu i razaranje, tvoje zlodjelo i tvoja destruktivnost prekoračuju granice i šire se na sve.

Naprimjer, nevjerništvo jeste nedjelo, destrukcija i negiranje. Međutim, to jedno zlodjelo sadrži ponižavanje cijelog Svemira, odnosno omalovažavanje svih Božijih Lijepih Imena i preziranje ljudskosti. Činjenica je da ova bića posjeduju uzvišen položaj i značajnu funkciju, jer ona su pisana djela Gospodara, ogledala Slavljenog, potčinjeni u službi Božijoj. Nevjerništvo, odnosno kufr, ta bića obara s njihovog funkcionalnog položaja, sa stepena ogledala Slavljenog i s nivoa smislenosti, te ih obezvređuje do dna ispraznosti i slučajnosti, spušta ih na stepen beznačajnosti, beskorisnosti, bezvrijedne i prolazne materije koja se brzo pokvari i promijeni pod utjecajem razornosti i ubitačnosti nestanka i rastanka. Istovremeno,

nevjerništvo pobija Božija Lijepa Imena i njihovo manifestiranje, a čiji su vezovi odrazi i ljepota uočljivi u čitavom svemiru, u ogledalima svega stvorenog. Čak i ono što se naziva "ljudskom naravi", koja je mudra, skladno ukomponirana poezija što na prefinjen način obznanjuje sve manifestacije Božijih Svetih Imena, te je divno nadnaravno i sadržajno djelo Allahove Moći što, poput jezgre, sadržava sve odlike i ustrojstva vječnog i trajnog stabla, dakle, i tu ljudskost koja je zadobila položaj Božijeg namjesnika na Zemlji, primivši na svoja pleća najviši emanet kojim se uzdigla iznad Zemlje, planina i nebesa, i zbog kojeg joj je ukazana prednost nad melecima, i nju nevjerništvo smiče s ovog najvišeg i najuzvišenijeg vrha te je obara do dna poniženja i niskosti, niže od bilo kojeg primitivnog, neodrživog, nemoćnog, bijednog i oskudnog stvorenja, pa je čak spušta do dna najispraznijeg, najnakaznijeg i najiščeznutljivijeg oblika.

Iz ovog slijedi zaključak da je zla nagonska duša u stanju počiniti zlodjela nesagledivih razmjera, zla i destrukcije, dok joj je potencijal za činjenje dobra ograničen i djelomičan. Neku zgradu može srušiti za jedan dan, dok je ne može sagraditi niti za stotinu dana. Međutim, ukoliko se čovjek riješi svojeg

egoizma te ukoliko od Allaha zatraži pospješenje dobrote i bitka, pa se udalji od činjenja zla i uništavanja te napusti slijeđenje prohtjeva svojeg nagonskog nefsa, odnosno ukoliko, kroz pokajanje i traženje oprosta, postane iskreni Allahov rob, on onda postane vidljivi prizor smisla iz ajeti-kerima:

يُبدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

“Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti.” (El-Furkan: 70) Njegov nesagledivi potencijal za činjenje zla pretvorit će se u nesagledivi potencijal za činjenje dobra, te će postati kreacija u “skladu najljepšem” i vinut će se do najviših visina.

Ti nemarni čovječe, pogledaj dobrotu Allahovu i Njegovu plemenitost! Naime, dok pravednost nužno podrazumijeva to da bi svako zlodjelo trebalo biti obračunato hiljadu puta više, a dobro djelo kao jedno ili nijedno dobro djelo, Allah, dž.š., jedno zlodjelo bilježi samo kao jedno zlodjelo, dok jedno dobro djelo računa deset, sedamdeset, sedam stotina ili sedam hiljada puta većom vrijednošću od tog djela.

Dakle, iz ove crtice shvati to da je dospijevanje u taj strašni Džehennem zaslužena kazna za nedjelo i istinska pravednost, dok je ulazak u Džennet istinska

Allahova dobrota i darežljivost, kao i čista milost.

DRUGI ZNAK

U čovjeku su dva lica:

Prvo, lice egoizma, koje se svodi na dunjalučki život;

Drugo, lice robovanja Allahu, koje se pruža u vječni život.

S prvog gledišta, čovjek je jedno stvorenje, jer je njegov kapital relativnog htijenja neprimjetan poput dlačice; sa stečenim sposobnostima preslab je da nešto postigne; život je samo iskrica koja se brzo ugasi; životni vijek jeste samo kratki period koji prođe u tren oka; njegovog bića tijelo brzo se istroši. Uza sve to, čovjek je tek nježna, osjetljiva i slaba jedinka među bezbroj jedinki i bezbroj vrsta zbijenih u svemirskim sferama.

Međutim, s gledišta njegovog drugog lica, a posebno iz ugla nemoći i slabosti okrenutih prema robovanju Allahu, on posjeduje nepreglednost i širinu te ogroman značaj. Jer, Mudri Tvorac u čovjekovo duhovno biće položio je ogromnu i beskrajnu nemoć, kao i golemu te neograničenu neimaštinu, a kako bi bio nepregledno i sveobuhvatno ogledalo neograničenih manifestacija Kadiri-Rahima,

Čijoj moći i milosti nema kraja, i Gani-Kerima, Čijem bogatstvu i plemenitosti nema granica.

Tačno, čovjek nalikuje sjemenki. I kao što je toj sjemenki dodijeljen duhovni i značajan materijal iz Moći, iz Određenja joj je ugrađen precizan, nepogrešiv i veoma bitan plan kako bi se ona mogla aktivirati u tlu, nicati, razvijati se i izići iz tog mračnog i skućenog svijeta na otvoreni, široki svijet atmosfere, te od svojeg Stvoritelja, jezikom svoje sposobnosti i potencijala, zatražiti da se razvije u stablo, dosežući do njoj svojstvenog savršenstva. A ukoliko bi to zrno, zbog svoje iskvarene ćudi, sve svoje nevidljive potencijale i ustrojstva kojima je nadareno iskoristilo da privuče tvari koje su joj štetne i koje mu ništa ne doprinose, tad bi ono brzo preraslo u beskorisnu truhlež i raspalo bi se u tom tjeskobnom mjestu. Međutim, ukoliko svoje nevidljive sposobnosti potčini i podredi konstitutivnoj uredbi Onog Koji je

فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

"Rastvoritelj zrnevlja i jezgara" (El-Anfal: 95) i ukoliko ih lijepo upotrijebi, isklijat će iz svojeg tjeskobnog svijeta i izrast će u plodno, zrelo stablo, a njegova zanemarljiva stvarnost i nevidljivi duh poprimit će veliki, univerzalni oblik.

Jednako tako, i u ljudsko biće iz Moći položena su značajna ustrojstva, a iz Određenja su ugrađeni precizni i vrijedni programi. Ukoliko taj čovjek, na ovozemaljskom tjeskobnom i ograničenom svijetu, ispod prašine dunjalučkog života, svoja duhovna ustrojstva usmjeri na prohtjeve svojeg nagonskog nefs, istruhnut će i raspasti se jednako kao i ona istruhla sjemenka zarad samo neke sićušne naslade u toku svojeg kratkog života na jednom tjeskobnom mjestu i u grozničavoj i bolnoj situaciji, a njegov nesretni duh snosit će posljedice i duhovnu odgovornost, te će s ovog svijeta otići propao i kao gubitnik.

Međutim, ukoliko čovjek jezgru svojih sposobnosti njeguje i odgaja na način da je zalijeva vodom islama, izloži svjetlosti imana i pod tлом robovanja Allahu, te ukoliko slijeđenjem kur'anskih zapovijedi sva svoja duhovna ustrojstva upravi u smjeru istinskih ciljeva, tad je neizbježno to da čovjek postane dragocjena sjemenka koja sadrži ustrojstva neprolaznih istina i vječnog stabla koje će se razgranati i pružiti ogranke u svijetu berzaha i u alemi-misalu, i u svijetu ahireta i u Džennetu uroditi će blagodatima i savršenstvima koja su bez granica, te će se razviti u izuzetno sredstvo koje posjeduje

briljantnost i ljepotu, kao i u blagoslovljeni i svijetli plod ovog svemirskog stabla.

Tačno, istinski uspon postiže se usmjeravanjem srca, tajne, duha, uma, pa čak i mašte i drugih čula kojima je čovjek nadaren prema trajnom i neprolaznom životu, te obavljanjem svakog od sebi svojstvenih ibadeta Allahu. U protivnom, ono što sljedbenici zablude smatraju napretkom, a to je uživanje u dunjalučkom životu do krajnjih sitnica, naslađivanje raznoraznim užicima, pa i onim najnižim, podređujući svoje srce, um i ostale ljudske rafiniranosti komandi nefsa što nagoni na zlo i stavljajući ih u služenje njemu, takvo što ni u kojem slučaju ne može biti uspon, već naprotiv, to je pad i srozavanje.

Ovu istinu uvidio sam kroz zamišljeni događaj, a koji ću pojasniti sljedećim primjerom:

Ulazim u veliku metropolu. Primjećujem to da se u njoj nalaze goleme palače i zdanja. Vidim da se pred pojedinim palačama održavaju skupovi, svečanosti i veselja koji privlače pogled, te izazivaju pažnju i fascinaciju, kao da su pozorišta i igrališta. Obratih pažnju i vidjeh vlasnika jedne od palača kako stoji pred vratima te se zabavlja i poigrava sa psom. Žene su vodile slatke razgovore s nepoznatim mladićima, a odrasle i

zrele djevojke uređivale su dječije igre. Vrtar palače zauzeo je glumački stav kao da je nadzornik koji rukovodi ovom masom. Tad shvatih to da je unutrašnjost ove ogromne palače potpuno prazna i da su u njoj svi precizni i značajni poslovi te zadaci zapostavljeni i obustavljeni, a karakter i moral srozao im se, pa pred kapijom ovako izgledaju.

Pošao sam dalje, pa naiđoh na još jednu palaču. Ugledah kako pred njenim vratima leži odani pas. Do njega je ozbiljan i smiren vrtar. Pred palačom nije bilo ničeg što bi pobudilo pozornost. Zainteresiralo me zašto je tamo onakvo, a ovdje ovakvo stanje. Ušao sam u palaču i vidio da je živo ispunjena svojim službenicima. Svi su bili, svako na svojem zasebnom mjestu, zaposleni raznolikim poslovima te značajnim i osjetljivim dužnostima. Ljudi na prvom spratu obavljaju dužnosti rukovođenja palačom i planiranja njezinih poslova. Na spratu iznad njega, djevojke i djeca uče i izučavaju. Na trećem spratu, žene su zauzete poslovima vezenja i drugih preciznih ručnih radova. A na posljednjem spratu, vlasnik palače, uz konsultaciju s padišahom, zaokupljen je svojim specifičnim i uzvišenim dužnostima i poslovima osiguranja mira i sigurnosti svojeg naroda, kao i svojeg ličnog

usavršavanja i napredovanja. Budući da sam bio zaklonjen od njih, niko mi nije sprečavao to da prohodam po palači, te sam sasvim slobodno istražio.

Izađoh. Vidjeh da se sve palače grada svrstavaju u ove dvije kategorije.

Upitah. Rekoše: "Prva vrsta palača, odnosno palače koje su prazne iznutra, a kitnjaste izvana, boravišta su onih koji su ogrezli u kufru i zabludi, dok su druga vrsta palača nastambe dostojanstvenih i istaknutih vjernika." Zatim naiđoh na palaču negdje na kraju grada. Na njoj ugledah natpis s imenom "Said". Malo se zagledah i kao da uočih svoj lik koji mi se ukazuje na njoj. U zaprepaštenju, ispustih povik, te mi se povrati svijest i trgnuh se iz svoje fantazije.

Rastumačit ću ovaj imaginarni doživljaj:

Taj grad čovjekov je društveni život i ljudska civilizacija. Svaka od tih palača jeste poput jednog ljudskog bića, dok su njihovo osoblje rafinirana ljudska svojstva, poput oka i uha, i poput srca, tajne, duha, pameti, te njegove sklonosti, poput nefs, prohtjeva te nagona strasti i srdžbe. Kod svakog čovjeka svaka od tih rafiniranosti ima svoje ibadetske dužnosti i posjeduje različite naslade i patnje. Što se nagona duše, prohtjeva, strasti i

srdžbe tiče, oni su poput portira i psa čuvara. Stavljanje tih rafiniranosti pod komandu nefsa i prohtjeva te zaboravljanje njihovih temeljnih funkcija, bez sumnje se smatra padom, srozavanjem, a ne uzvisivanjem i usponom. O ostalim aspektima sam možeš izvesti usporedbe.

TREĆI ZNAK

Gledajući iz ugla svojeg rada i djela te s aspekta materijalnog zalaganja, čovjek je slabašna životinja i nemoćno stvorenje. Domen njegovog upravljanja i posjedništva, s ovog gledišta, uzak je i ograničen, tek koliko je nadohvat njegove ruke. Čak se i u domaće životinje, čije su uzde predate u ruke tom čovjeku, uvukla prilična količina njegove slabosti, nemoći i lijenosti, pa kad se usporede domaća stoka i goveda s divljom stokom i govedima, uočava se ogromna razlika i golemi razmak.

Međutim, iz ugla podložnosti, prijemčivosti, molbe i traženja, čovjek je uvažen i počasni gost u ovom dunjalučkom ugostilištu. Čovjeku je ukazano darežljivo gostoprimstvo od takvog Plemenitog Gospodara, a Koji mu je otvorio riznice Svoje bezgranične milosti i potčinio mu bezbrojne sluge i divna stvorenja,

a za rekreaciju, odmor i koristi priredio mu je zbilja široku i ogromnu oblast, čiji je radijus jednak dometu oka, pa i dometu njegove mašte.

Stoga, ukoliko čovjek, oslanjajući se na svoju samouvjerenost i oholost, i postavivši dunjalučki život kao svoj krajnji cilj, u svojoj trci za životnom opskrbom, sav svoj trud uloži za stjecanje nekih prolaznih užitaka, ugušit će se i nestati u uskom krugu, a na Dan ahiretskog izvođenja protiv njega svjedočit će te će uložiti optužbu sva ustrojstva, organi i rafiniranosti koji su mu dodijeljeni. Ali, ukoliko čovjek shvati to da je on gost i ukoliko kapital svojeg života uloži unutar sfere koju dozvoljava Onaj Čiji je gost, Plemeniti i Veličanstveni, sva njegova aktivnost i djelovanje bit će unutar veoma izdašne i široke oblasti koja se proteže do neprolaznog i vječnog života. Živjet će u sigurnosti, dobrostanju i spokojnosti te će biti u prilici da se uspne i uzdigne do najviših visina. Usto, sva ustrojstva, organi i rafiniranosti koje mu je Allah dodijelio, zadovoljni njime, na ahiretu svjedočit će njemu u prilog.

Tačno, zadivljujuća ustrojstva koja su kultivirana u čovjeku nisu namijenjena ovom nebitnom dunjalučkom životu, već je on njima blagodaren zbog toliko značajnog,

trajnog i neprolaznog života. Jer, ukoliko napravimo usporedbu između čovjeka i životinje, uviđamo to da je čovjek u pogledu posjedovanja ustrojstava i pomagala veoma bogat, bogatiji od životinje stotinu puta. Ali, u pogledu uživanja u dunjalučkom životu i životinjskog načina življenja, čovjek pada u odnosu na životinju za stotinu razina niže. Zapravo, u svakoj slasti kojom se čovjek naslađuje i koju proba postoji hiljade tragova patnje. Sve patnje iz prošlosti, strepnje od budućnosti, pa i patnje koje rezultiraju prestankom užitka, pokvarit će njegov užitak i raspoloženje, i u svakoj nasladi ostavit će trag patnje. Kod životinje, međutim, nije tako: ona se naslađuje bez patnje i uživa u čistom ukusu svega. Nije izložena torturi boli i žalosti iz prošlosti, niti je zastrašena strepnjom od budućnosti. Ona živi opušteno i lješkari u ugodnosti. Zahvaljuje se svojem Stvoritelju.

Dakle, slijedi zaključak da će se čovjek koji je stvoren "u skladu najljepšem", ukoliko svoju misao ograniči isključivo na dunjalučki život, spustiti, sniziti i postati za stotinu stepeni beznačajniji od životinje kakva je, recimo, vrabac, iako je, s gledišta svojeg kapitala i potencijala, stotinu puta uzvišeniji i potpuniji od svih životinja. Ovu činjenicu

ranije sam pojasnio na drugom mjestu jednim primjerom koji ću ovom prilikom ponovo navesti:

Jedan čovjek svojem je službeniku dao deset zlatnika i naredio mu je da sebi skroji odijelo od najkvalitetnijeg materijala. Drugom službeniku dao je hiljadu zlatnika, i uz njih u džep mu je stavio listu nekolicine stvari koje od njega zahtijeva. Nakon toga ih je poslao u nabavku. Prvi službenik za deset zlatnika kupio je odlično odijelo od najboljeg i najoriginalnijeg materijala. Drugi službenik, oponašajući prvog, te zbog gluposti i ograničenosti uma, nije ni pogledao listu koju je dobio, te je vlasniku trgovine isplatio svih hiljadu zlatnika koje je imao, zatraživši od njega odijelo. Međutim, nepošteni i nemilosrdni trgovac odabrao mu je odijelo od najlošijeg materijala. Kad se ovaj bahsuzni službenik vratio svojem gospodaru i stao pred njega, njegov gospodar najgrublje i najžešće ga je ukorio te ga je izvrgnuo bolnoj kazni.

Eto, onaj ko posjeduje imalo svijesti izravno će shvatiti to da onom drugom službeniku nije dato hiljadu zlatnika da bi njima sebi kupio odijelo, već da bi ostvario veoma važnu trgovinu.

Isto tako, svako od duhovnih ustrojstava i ljudskih rafiniranosti razvijenije je i obuhvatnije stotinu puta u odnosu na svojstva koja su data životinji. Tako, naprimjer, gdje je ljudsko oko, koje razlikuje sve nijanse ljepote, gdje je njegovo čulo okusa, koje razlikuje raznoliki izbor hrane po njihovom specifičnom ukusu, gdje je njegov um, koji proniče u srž istine do najsitnijih detalja, gdje je njegovo srce, koje žudi i oduševljava se svim vrstama savršenstva, gdje su, dakle, sva ova i slična ustrojstva, a gdje su ona prosta životinjska pomagala, koja nisu razvijena više od dvije-tri razine i nijanse?! Izuzetak su samo neke posebne aktivnosti kojima se odlikuju izvjesne životinje s posebnim ustrojstvima i u kojima one ponekad nadmašuju čovjeka, ali su te aktivnosti pojedinačne.

Tajna zbog koje je čovjek obdaren ovim izobiljem i bogatstvom ustrojstava sljedeća je:

Budući da čovjek posjeduje um i sposobnost razmišljanja, njegova osjetila i čula u većoj mjeri stekla su razvoj i širinu. S porastom i umnožavanjem njegovih potreba, raznovrsnost njegovih osjetila došla je do izražaja. Njegova osjetila razvrstala su se, a njegova čula razmnožila. I budući da posjeduje sveobuhvatnu prirodu, čovjek je postao stjecište brojnih ambicija i želja

usmjerenih na svestrane ciljeve, a imajući u vidu mnoštvo njegovih naravnih funkcija, njegova ustrojstva još više su se razvila. S obzirom da je stvoren s prirodom koja je pogodna za sve vidove ibadeta, čovjeku je data sposobnost da sadrži sva sjemena savršenosti.

Stoga, nemoguće je da mu bogatstvo i do te mjere izobilna ustrojstva budu dodijeljeni tek radi stjecanja ovog bezvrijednog i prolaznog dunjalučkog života. Naprotiv, osnovna dužnost ovakvog jednog čovjeka jeste to da, shvativši svoje dužnosti koje pogledaju prema beskrajnim ciljevima, putem ibadeta obznani svoju slabost, nemoć i neimaštinu pred Uzvišenim Allahom, potom da svojim preglednim viđenjem sagleda izraze slave Allahu svega što postoji te da bude svjedok toga, da u nimetima i blagodatima uvidi pomoć Božije Milosti i da iskaže zahvalnost Allahu na tome te da na stvorenjima posmatra nadnaravna djela Gospodareve Moći, da razmišlja o njima i duboko ih razmatra te da ih sagleda kroz prizmu stjecanja pouke i divljenja.

Pa, ti koji robuješ dunjaluku i zaljubljen si u prolazni dunjalučki život, i ti koji nisi svjestan tajne bića u "skladu najljepšem"! Poslušaj sljedeći imaginarni doživljaj u kojem je

opredmećena stvarnost dunjalučkog života. Ovaj ilustrativni doživljaj doživio je Stari Said, te ga je on preobrazio u Novog Saida:

Vidim, ja sam putnik. Putujem, odnosno poslan sam na daleko putovanje. Moj gazda namijenio mi je šezdeset zlatnika, od kojih mi je svaki dan davao pomalo. Ja sam, tako trošeći, stigao do jednog hana u kojem je bila igraonica sa svim zabavnim igrama. U jednoj noći za kockarskim stolom, na raznorazne igre i zabave, potroših deset zlatnika, rasipajući se u nastojanju da izazovem divljenje i da budem popularan. Osvanuo sam praznih ruku, ništa nisam stekao niti sam nabavio bilo šta od onog što ću ustrebat i na svojem odredištu. Od tih zlatnika nije mi ostalo ništa osim patnji i grijeha, rana, ožiljaka i tuge, odnosno ono što je ostalo od tih nedozvoljenih zabava i naslada. Odjednom, dok sam još bio u tom jadnom, očajnom i zlokobnom stanju, preda mnom ukaza se čovjek koji reče:

“Izgubio si sav svoj kapital i zaslužio si da snosiš posljedice, a na svoje odredište otići ćeš praznih ruku i kao gubitnik. Ali, ukoliko imaš pameti i imalo razuma, vrata pokajanja još uvijek su ti otvorena. Za svaki slučaj, sačuvaj polovinu od onog što ćeš postepeno dobivati od preostalih petnaest zlatnika, nabavi nešto

od onog što će ti trebati kad tamo stigneš." Vidjeh da moj nefis ovakvo što ne prihvata, pa čovjek reče:

"Onda, uštedi trećinu."

Međutim, ponovo je moj nefis bio nezadovoljan. Čovjek nastavi:

"Onda, sačuvaj bar četvrtinu." Ali, moj nefis nije bio voljan odreći se dotadašnjih navika. Čovjek zavrta glavom, okrenu se žustro i srdito, te ode svojim putem.

Odjednom se stanje izmijeni. Vidjeh sebe u vozu koji je, brzinom kao da pada, jurio kroz tunel. Uznemirih se. Međutim, nije bilo izlaza, jer nigdje nije bilo moguće pobjeći. Začudo, s obje strane voza ukazivalo se lijepo i dopadljivo cvijeće, kao i raznovrsni ukusni plodovi. Poput glupavog naivca, ispružih ruku prema njima u pokušaju da uberem cvijeće i dohvatim plodove. Međutim, cvijeće i plodovi bili su trnoviti i, na sami dodir, trnje se zabadalo u moje dlanove, a prilikom odvajanja raskrvavljivalo ih je i izranjavalo, s obzirom da se voz i dalje kretao. Koštalo me isuviše skupo. Najednom mi neko od osoblja voza reče:

"Daj mi pet običnih novčića da ti izaberem koliko hoćeš onog cvijeća i voća. Umjesto pet novčića, ranjavanjem svoje ruke izgubit ćeš

sto novčića. Usto, predviđena je i kazna za taj tvoj postupak, jer ne smiješ brati bez dozvole.”

Bio sam žestoko ojađen tom situacijom, te brižno pogledah naprijed kroz prozor u pokušaju da ustanovim nazire li se kraj tunela. Vidjeh to da, umjesto izlaza, na kraju tunela postoje brojne rupe i otvori te da putnici iz voza bivaju bacani u njih. Vidjeh i rupu naspram sebe na čija oba kraja postavljen je po jedan kamen, mezarski nišan. Uprijeh u njega pogled s pažnjom i pomnošću i vidjeh da na njemu velikim slovima stoji ispisano ime “Said”. Prestrašen i uznemiren, povikah: “Teško meni!” Odjednom začuh glas onog čovjeka koji me je savjetovao na vratima igraonice, a kako mi govori:

“Jesi li se dozvao pameti?” Rekoh:

“Jesam, ali prekasno, jer u meni više nije ostalo snage. Nemam izbora.” On reče:

“Dođi tobe, osloni se na Allaha.” Ja rekoh:

“Jesam.”

Osvijestih se: “Stari Said” bio je nestao, a sebe sam ugledao kao “Novog Saida”.

Od Allaha se nadamo da će nam ovaj imaginarni događaj donijeti dobro. Rastumačit ću jedan njegov dio, a ostatak prepuštam tebi.

Ono putovanje je put koji polazi od svijeta duša, zatim prolazi kroz svijet majčine utrobe, zatim mladost, starost, kabur, berzah, do ahiretskog izvođenja i proživljenja, Sirat-ćuprije i ide do u beskonačnost.

Oni zlatnici, u iznosu šezdeset kovanica, jesu životni vijek od šezdeset godina. Kad sam doživio ovo fantastično iskustvo, imao sam oko četrdeset pet godina. Nisam imao nikakvu garanciju da ću poživjeti do šezdeset godina. Međutim, jedan iskreni učenik Kur'ana uputio me u to da polovinu od svojih preostalih godina života, dakle od preostalih petnaest godina, utrošim na putu stjecanja zasluga za ahiret.

Spomenuti hotel u mom slučaju bio je grad Istanbul.

Onaj voz jeste vremenski tok, a svaka godina je poput jednog vagona. Tunel je dunjalučki život. Trnovito cvijeće i plodovi nedozvoljeni su užici i stanja, pa u trenutku posjedovanja, zbog patnje proistekle iz pomisli na njihov prestanak, srce krvari, a pri samom rastanku od njih, srce se cijepa i rasparčava, predstavljajući za čovjeka samu kaznu.

Službenik u vozu rekao je: "Daj mi pet sitnih novčića, a ja ću tebi dati od ovog koliko želiš!" Smisao toga jeste taj da su užici i slasti

koje čovjek stekne na dozvoljen način, odnosno halal-zalaganjem, u okviru šerijatskih dozvola, dovoljni za postizanje sreće, ugodnosti i rahatlua te oni, stoga, ne ostavljaju prostora za upadanje u nedozvoljeno, odnosno u haram. Ostale smislove možeš rastumačiti sam.

ČETVRTI ZNAK

Čovjek u ovom svemiru sličan je nejakom, nježnom i krhkom djetetu koje, u svojoj slabosti, nosi ogromnu snagu i u svojoj nemoći ogromnu moć. Jer njemu su, jačinom te slabosti i snagom nemoći, potčinjena i podređena sva bića. A ukoliko čovjek shvati svoju slabost i čini dovu riječju, stanjem i djelima, i ukoliko uvidi svoju nemoć, te se obrati svojem Gospodaru i zatraži pomoć, iskazat će zahvalnost i pohvalu na tom privilegiranom položaju, a ujedno će biti pospješen u postizanju svojeg htijenja, njegovi ciljevi će mu se pokoriti i težnje ostvariti u tolikoj mjeri da on svojom ličnom moći ne može postići niti stoti dio svega toga. Samo što čovjek ponekad ono što postigne kroz dovu svojeg stanja pogrešno pripisuje svojoj ličnoj moći.

Primjera radi: Snaga koja počiva u slabosti nejakog pileta čini da njegova majka, kako bi

ga zaštitila, napada i lava. Dok, snagom koja počiva u njegovoj slabosti, lavlje mladunče potčinjava sebi svoju grabežljivu i krvoločnu majku, tako da lavica čak i sama ostaje gladna da bi ono bilo sito. Dakle, treba ukazati na to da ogromna snaga počiva u slabosti, i ono iz čega treba izvući pouku jest manifestacija Božije milosti u toj slabosti.

I kao što nejak, nježno dijete svojom slabošću, plačem ili svojim tužnim izgledom izaziva sažaljenje drugih, ono tako ostvaruje svoje zahtjeve, te mu se pokoravaju moćnici i vladari i ono stječe onoliko od čega ni hiljaditi dio ne bi postiglo svojom zanemarljivom snagom. Dakle, njegova slabost i nemoć pokreću i pobuđuju samilost i brižnost prema njemu, te ono svojim malim prstom sebi potčinjava odrasle i snažne. Ukoliko bi, pak, to dijete poreklo tu samilost i obezvrijedilo tu brižljivost te, nepro-mišljenom samouvjerenošću, izjavilo: "Ja sam taj koji je svojom snagom i htijenjem pokorio sve te moćnike!", bez sumnje zaslužilo bi šamar.

Dakle, isto je i s čovjekom. Ukoliko bi porekao milost svojeg Stvoritelja i obezvrijedio Njegovu mudrost te, zanijekavši Božiju blagodat, poput Karuna izjavio:

اِنَّمَا اُوْتِيْتَهُ عَلٰى عِلْمٍ

"Ovo sam stekao svojim znanjem" (El-Kasas: 78), nema sumnje da bi zaslužio žestok kazneni šamar.

Ovaj položaj i vladavina kojima se obasipa čovjek, i ovaj uspon čovječanstva i široki civilizacijski horizonti nisu proistekli njegovim privlačenjem, njegovom nadmoći, borbom i osvajanjem silom, već je čovjeku takvo što dodijeljeno uslijed njegove slabosti i pružena mu je pomoć radi njegove nemoći, učinjeno mu je dobročinstvo uslijed njegove neimaštine, naučen je i nadahnut uslijed svoje neukosti i neznanja, te mu je sve ovo dato uslijed njegovih potreba. Razlog njegovog položaja nije snaga koju posjeduje niti moć koju ima u znanju, već je to Gospodarevo sažaljenje i saosjećajnost, Božija milost i mudrost, a koja mu je potčinila i u ruke predala sve stvari. Zaista, čovjeka koji je poražen pred običnim škorpionom bez očiju i pred običnom zmijom bez nogu, nije njegova snaga odjenula u svilu dobijenu od sićušne larve niti ga zadojila medom dobijenim od ubojitog insekta, već su to plodovi njegove nemoći proistekli iz Gospodarevog potčinjavanja svega njemu i Njegove počasti iz milosti.

Pa, čovječe, pošto su činjenice takve, ostavi se, onda, oholosti i samoljublja. Na pragu Božijih vrata obznani svoju nemoć i slabost

jezikom traženja pomoći i objavi svoju neimaštinu i potrebe jezikom skrušenog obraćanja i dove, te pokaži da si iskreni rob Božiji:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

"Dovoljan je nama Allah, i divan li je On zastupnik!", reci te se uzdigni i uzvisi na najviše razine.

I nemoj reći: "Ja sam niko i ništa. Kakav je moj značaj, pa da baš meni i iz brige prema meni Hakimi-Mutlak potčini ovaj svemir, pa da se od mene zahtijeva univerzalna zahvala?!"

Jer, ti si zaista niko i ništa u pogledu svojeg nefsa i bića. Međutim, po svojoj funkciji i stepenu, ti si pažljivi i razboriti posmatrač ovog ogromnog svemira; ti si ljeporječiv i imaš smislen jezik iskaza koji govori u ime svih ovih svrhovitih bića; ti si i spretan čitalac i pozoran proučavalac ove svemirske knjige; ti si i zavidljeni nadzornik ovih stvorenja što slave Allaha; ti si u poziciji poštovanog nadglednika svih ovih stvorenja što čine ibadet Allahu.

Tačno, čovječe! Ti si s gledišta svojeg živućeg tijela i svoje animalne duše tek djelomičan, sićušan i zanemarljivi isječak, siromašno biće, nejak a životinja koja srlja kroz

nabujale valove ovih zastrašujućih putujućih stvorenja. Međutim, s gledišta svoje ljudske naravi, usavršene islamskim odgojem i prosvijetljene nurom imana, koji je prožet svjetlom Allahove ljubavi, ti si vladar u domenu ovog ropskog položaja. U svojoj sićušnosti, ti si univerzalan, u svojoj malenkosti, ti si prostrani univerzum, i pored tvoje neznatnosti, posjeduješ uzvišen položaj, a krug gdje doseže tvoja kontrola i u kojem si ti nadzornik toliko je širok da možeš reći: "Moj Milostivi Gospodar učinio mi je dunjaluk utočištem i boravištem, Sunce i Mjesec učinio mi je svjetiljkom u tom boravištu, proljeće mi je učinio bujnim buketom ruža, ljeto mi je učinio sofom blagodat, životinje mi učinio pokornim slugama, a bilje mi učinio ukrasom koji uljepšava moje boravište i dom."

Zaključak rečenog:

Ukoliko poslušáš svoj nefš i šejtana, srozat ćeš se do najnižih nizina, a ukoliko poslušáš istinu Kur'ana, uzdignut ćeš se do najviših visina i bit ćeš "najljepši sklad" cijelog Svemira.

PETI ZNAK

Čovjek je na dunjaluk poslan kao dužnosnik i gost. Nadaren je značajnim talentima i sposobnostima te, shodno tome,

njemu su pridodane važne dužnosti. Da bi čovjek uznastojao i založio se za te značajne ciljeve i pristupio izvršenju svojih poslova i funkcija, stimuliran je snažnim poticajima i upozoravan strahovitim prijetnjama na njihovo izvršenje.

Ovdje ćemo ukratko iznijeti ljudske funkcije i osnove njegovog ibadeta Allahu koje smo već razradili na drugom mjestu, i to sa svrhom razumijevanja tajne "sklada najljepšeg".

Dakle, dolaskom na ovaj dunjaluk, čovjek je došao u položaj služenja u dva vida:

Prvi vid odnosi se na oblik razmišljanja, odnosno na indirektni ibadet;

Drugi vid javlja se u obliku direktnog obraćanja u Njegovoj prisutnosti, odnosno podrazumijeva upućivanje dove.

Prvi vid sačinjava: Pokorno potvrđivanje vladavine Suverenog Gospodara koja je evidentno uočljiva u Svemiru, kao i zadivljeno posmatranje Njegovog Savršenstva i ljepota, uz iskaze divljenja i veličanja.

Potom, međusobno ukazivanje i upućivanje na poučno posmatranje lijepih umjetničkih tvorevina koje se sastoje iz vezova Allahovih Lijepih Svetih Imena predstavlja obznanjivanje i razглаšavanje.

Potom, mjerom spoznaje odmjeravanje bisera i dragulja Gospodarevih imena od kojih je svako skrivena duhovna riznica predstavlja priznavanje njihovih vrijednosti procjeniteljem vrijednosti što izbija iz srca.

Potom, proučavanje i posmatranje listova Zemlje i nebesa i stranica svega stvorenog, koje su pisma iz pera Moći, predstavlja razmišljanje s divljenjem.

Potom, pogledom koji odaje divljenje, posmatrati ukrase na svim bićima i lijepu i prefinjenu umjetnost na njima znači ispoljavanje ljubavi prema Najljepšem Stvoritelju (*Fatiri-Zuldžemal*) i gorljivo nastojanje za uspinjanjem do položaja dolaska u prisutnost pred njihovim Savršenim Tvorcem (*Sanii-Zulkemal*) i za zasluženjem Njegove, Gospodareve pažnje.

Drugi vid: Čovjekov stepen dolaska u prisutnost Njegovu i saobraćanje, odnosno stepen na kojem se prelazi s djela na Autora. On uviđa da se Uzvišeni Tvorac njemu želi predstaviti i upoznati ga s nadnaravnošću Svojeg stvaranja. On Mu na to uzvraća imanom i spoznajom.

Zatim, vidi da Milostivi Gospodar (*Rabbi-Rahim*) želi zadobiti njegovu ljubav slatkim i ukusnim plodovima Svoje milosti, pa tako

čovjek, poklanjanjem svoje iskrene ljubavi samo Njemu i usmjeravanjem svojih čistih ibadeta i pobožnosti samo Njemu, želi Mu se umiliti i zadobiti Njegovu ljubav.

Zatim, vidi kako ga Plemeniti Blagodarni *Mun'imi-Kerim* daruje i obasipa užicima Svojih duhovnih i materijalnih blagodati, te Mu on djelom, stanjem, jezikom pa i svim osjetilima i ustrojstvima – ukoliko to može – uzvraća zahvalnošću, hvalom i pohvalom.

Zatim, vidi kako Uzvišeni i Lijepi (*Dželili-Džemil*) u ogledalu svih stvorenja ispoljava i ističe Svoju veličanstvenost, savršenost, grandioznost i ljepotu, pa tako privlači poglede, te čovjek na sve to uzvрати ponavljanjem: *Allahu Ekber, Subhanallah*, i, sa svom zadivlje-nošću, ushićenjem i ljubavlju, ponizno pada na sedždu.

Zatim, vidi kako Apsolutno Bogati (*Ganijji-Mutlak*) svoje neizmjerne i neiscrpne riznice i bogatstva izlaže s apsolutnom darežljivošću, te Mu on uzvрати iskanjem i molbom, u potpunoj neimaštini i s pošto-vanjem, veličanjem i hvalom.

Zatim, vidi kako je taj Veličanstveni Stvoritelj (*Fatiri-Zuldželal*) Zemlju učinio čudesnim sajmištem i na njemu izlaže Svoje neobične i predivne umjetnine, te on na to

uzvрати riječima: *Mašallah*, u znak potvrde i priznavanja, *Barekallah*, u znak uvažavanja, *Subhanallah*, u znak divljenja i oduševljenja te *Allahu Ekber*, u znak veličanja njihovog Stvoritelja.

Zatim, vidi kako Jedan Jedini, u ovoj svemirskoj palači, žigom koji ne može biti krivotvoren, i svojim ličnim monogramom, štambiljem i ukazima svojstvenim samo Njemu, na sve što postoji utiskuje pečat Jednoće i u njih urezuje ajete vjere u Jednoću Boga, te ističe bajrak Jednoće na svjetskim horizontima, obznanjujući time Svoje gospodarenje. On na to uzvрати priznanjem, vjerovanjem, potvrdom Jednoće, pokornošću svjedočanstvom, robovanjem.

Tako čovjek ovim ibadetom i razmišljanjem postaje istinsko ljudsko biće i pokazuje da je biće u "skladu najljepšem", te blagotvornošću i berićetom imana postaje dostojan najvećeg emaneta, kao i povjerljivi namjesnik na Zemlji.

Pa, ti nemarni čovječe koji si stvoren u "skladu najljepšem" i koji se spuštaš do najnižih nizina zbog lošeg izbora, poslušaj me i pogledaj dvije levhe ispisane u *Drugom nivou Riječi sedamnaeste*, pa i ti vidi da sam i ja poput tebe, dok sam još bio nemaran i opijen mladošću, dunjaluk vidio lijepim i dopad-

ljivim. Međutim, kad sam se otrijeznio od opojnosti mladalaštva i probudio se u jutru starosti, vidjeh koliko je ružno i nakazno to dunjalučko lice koje je okrenuto mimo ahireta, a koje sam ranije smatrao lijepim i koliko je pravo lice ono koje je okrenuto prema ahiretu, ljupko i lijepo.

Prva levha dočarava stvarnost dunjaluka nemarnih.

Druga levha ukazuje na stvarnost sljedbenika upute i nosilaca smirenih srca.

Ništa nisam izmijenio u tim dvjema levhama, već sam ih zadržao onako kako su ranije bile napisane. Iako oblikom podsjećaju na poeziju, one ipak nisu poezija.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
 الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ
 عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي
 اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ
 الْأَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَاءِ الْأَسْرَارِ وَمُظْهِرِ الْأَنْوَارِ وَ
 مَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَقُطْبِ فَلَكَ الْجَمَالَ اللَّهُمَّ

بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَ بِسِيرِهِ إِلَيْكَ آمِنْ خَوْفِي وَ أَقْلُ
 عَثَرَتِي وَ أَذْهَبَ حَزَنِي وَ حَرَصِي وَ كُنْ لِي وَ
 خُذْنِي إِلَيْكَ مِنِّي وَ ارْزُقْنِي الْفَنَاءَ عَنِّي وَ لَا
 تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مُحْجُوبًا بِحَسِّي وَ اكْشِفْ
 لِي عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا
 قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ وَ ارْحَمْنِي وَ ارْحَمْ رَفَقَائِي وَ
 ارْحَمْ أَهْلَ الْإِيمَانِ وَ الْقُرْآنَ آمِينَ يَا أَرْحَمَ
 الرَّاحِمِينَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ
 وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio."

"Gospodaru moj, razgali grudi moje, i olakšaj zadatak moj, odriješi uzao s jezika mojeg kako bi razumjeli govor moj."

Moj Allahu, Tvoj salavat neka je na jedinstveno, rafinirano biće Muhammedovo, sunce na nebesima tajni, svjetlosnih scena, stjecište veličanstvenosti, polarnu tačku u sferi ljepote.

Moj Allahu, tako Ti njegove tajne kod Tebe, i njegovog izleta do Tebe, stišaj moj strah,

ublaži moj posrtaj, ukloni moju tugu i pohlepu, budi moj, oduzmi me Sebi od mene samog, dodijeli mi nestanak od mene samog, ne izlaži me kušnji mojeg nefsa i ne zakrij me mojim čulima; razotkrij mi svaku skrivenu tajnu.

Ja Hajju, Ja Kajjum; Ja Hajju, Ja Kajjum; Ja Hajju, Ja Kajjum.

Smiluj se meni, i smiluj se mojim drugovima, smiluj se nosiocima imana i Kur'ana.

Amin, amin, Najmilostiviji Milosniče i Najplemenitiji među plemenitima.

“A završna dova naša je da zahvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.”

Pismo dvadeseto

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَأَنَّ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
 الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ
 الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

U ime Njegovo, Slavljen je On:

"I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga!"

'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu juhji ve jumitu ve huve hajjun la jemutu bi jedihi-l-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadirun ve ilejhi-l-masir.'

Ova rečenica što sažima vjerovanje u Jednoću Boga sastoji se od jedanaest izjava, i njezino učenje nakon obavljanja sabah-namaza i akšam-namaza donosi neizmjerne vrijednosti te se čak u jednoj hadiskoj predaji navodi kako ona posjeduje nivo Ismi A'zama, Najvećeg imena Allahovog. Ne iznenađuje, onda, da iz svake njezine izjave pojedinačno izbija djelotvorna nada i radosni nagovještaj, i da u sebi nose uzvišeni stepen Božanske Jednoće te iz ugla Najvećeg imena ističu veličinu Božije Jednoće i savršenog Jedinstva.

Budući da su ove obimne i uzvišene činjenice jasno pojašnjene u ostalim Riječima, razradu prepuštamo njima. Ovdje se – radi ispunjenja jednog ranije datog obećanja – zadovoljavamo njihovim kratkim i uopćenim sinopsisom, a on se sastoji od dva “nivoa” i uvoda.



UVOD

Pouzdanost značaj je najuzvišenija svrha stvaranja, i najznačajniji rezultat ljudske prirode, vjerovanje u Allaha. I značaj je najviši nivo čovječnosti i najvrjedniji položaj ljudskog roda, spoznaja Allaha u tom vjerovanju. I značaj je najraskošnije blagostanje za ljude i džine, i najslasnija blagodat ljubavi prema Allahu proistekla iz te spoznaje. I značaj je najbistrija radost za ljudski duh i naizvornije ushićenje za njegovo srce duhovna slast što se destilira iz te ljubavi.

Uistinu! Svi vidovi istinske sreće, čiste radosti, blagodati nad blagodatima i nenadmašive slasti jesu u spoznaji Allaha iz ljubavi prema Allahu. Nema, dakle, istinske sreće niti radosti niti blagodati bez nje.

Svako, onda, ko postigne istinsku spoznaju Uzvišenog Allaha i srce ispuni nurom Njegove ljubavi dorastao je neprolaznom blagostanju, nepresušnoj blagodati, svjetlu i tajni koji se ne iscrpljuju. On će ih steći bilo praktično i u stvarnosti, ili potencijalno i svojom spremom, dok, s druge strane, onaj ko istinski ne spozna svoga Stvoritelja, i u njemu ne počiva ljubav i naklonost kako dolikuje, stalno je pogođen duhovnim i materijalnim zlosretništvom, i postaje patnik od nesagledivih bolova i umišljaja.

Tačno! Ovog bijednog čovjeka koji se grči u mukama otuđivši se od svoga Gospodara i Čuvara, i uznemiruje se zbog besmislenosti i beskorisnosti svoga života, a još je i jedan nemoćni slabić u masama nesretnog ljudskog roda, ništa ne može osloboditi patnje, pa makar u njegovoj vlasti bio i cijeli dunjaluk.

Koliko li je bijedan taj usplahireni čovjek, u vrtlogu prolaznog, neodrživog života i usred zapuštenih gomila svjetine koja nije pronašla svoga Istinskog Gospodara, i nije istinski upoznala svoga Posjednika i Vladara. Međutim, ako pronađe svoga Gospodara i spozna svoga Posjednika i Vlasnika, nalazi utočište u zaklonu Njegove sveobuhvatne milosti, i oslonac u veličini Njegove apsolutne moći. Neprijatni mu se, tada, dunjaluk preobrazi u pitomi vrt, i u jedno unosno tržište.



PRVI NIVO

Svaka pojedinačna izjava iz ovog divnog govora u potvrdu Jednoće Boga pruža radosni nagovještaj i potiče toplu nadu. U svakom tom nagovještaju nalazi se lijek i mehlem. A u svakom je lijeku duhovna slast i raspoloženje.

Prva izjava: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

"La ilahe illallahu"

(Nema drugog boga osim Allaha)

Ova izjava okapava veličanstvenim nagovještajem i blistavom nadom, kako slijedi:

Ljudski duh žudi za zadovoljenjem neograničenih potreba, a izložen je nasrtajima bezbrojnih neprijatelja.. Taj duh, dakle, nalazeći se u iskušenju između beskrajnih potreba i nesagledivih neprijatelja, u ovoj izjavi nalazi obilno vrelo poticaja time što mu ona otvara vrata riznica prostrane milosti iz koje se namiruje onim što umiruje sve njegove potrebe i osigurava mu ispunjenje svih zahtjeva. U njoj također on nalazi snažno uporište i zadovoljiv oslonac koji od njega odbija sva zla i od njega odvraća sve štete. To postiže pokazujući čovjeku snagu njegovog Istinskog Gospodara, i upravljajući ga

njegovom Moćnom Vladaru, te mu ukazujući na Stvoritelja i Boga. Ovim razgovijetnim uviđanjem i spoznajom Allaha, Jednog i Jedinog, gornja izjava izbavlja srce čovjekovo iz tmine divljine i umišljanja, a njegov duh spašava od boli žalovanja i tugovanja. Štaviše, osigurava mu neprolaznu radost i trajno veselje.

و ح د ه

Druga izjava: *و ح د ه* "vahdehu" (On, Jedini)

Ova izjava isijava nadom i pruža radosnu vijest, kako slijedi:

Ljudski duh i srce koji su opterećeni, pa i do granica gušenja potonuli pod pritiscima žilavih veza i krutih odnosa s većinom vrsta u svemiru, u ovoj izjavi nalaze spasonosan zaklon, koji ih štiti od tog uništenja i pogibelji.

Odnosno, izraz *و ح د ه* "On Jedini" iskazuje sljedeći smisao:

Allah je Jedan i Jedini, pa se ti, o čovječe, nemoj zamarati obraćanjem drugima, i nemoj se ponižavati pred njima te da tako poklekneš pred njihovim prigovorima na učinjenoj usluzi i njihovim uznemiravanjem. Nemoj glavu obarati pred njima, nemoj im laskati! I nemoj se iscrpljivati uzdisanjem za njima! Nemoj ih se bojati i nemoj pred njima drhtati!

Jer, Suvereni vladar svemira je Jedan. On posjeduje ključ svake stvari, u Njegovoj su ruci uzde svega, po Njegovoj se komandi razrješava svaka zamršena stvar, s Njegovim se dopustom rastvara svaka poteškoća. Ako Njega nađeš, dolaziš u posjed svake stvari i postižeš ono što tražiš, a oslobađaš se tereta prigovora i uznemiravanja te izbavljaš iz zatočeništva straha i umišljaja.

Treća izjava: لَا شَرِيكَ لَهُ “la šerike lehu”

(On nema suparnika)

Odnosno: kako god u Njegovom božanskom položaju Njemu nema ni premca ni suparnika, jer Allah je Jedan, tako i Njegov gospodarski položaj i nadmoć, kao i izumijevanje stvari, također su potpuno čisti od partnerstva. U tome se On razlikuje od zemaljskih vladara, među kojima se dešava da možda neki od njih u domenu svoje vladavine i bude jedan i neusporediv, ali nije neovisan u svojim postupcima i procedurama budući da su njegovi činovnici i službenici njegovi sudionici u otpravljanju poslova i izvršenju procedura. Oni su u poziciji da interveniraju u njegovoj odsutnosti, i da od svakoga zatraže da se obrati prvo njima. Naprotiv, Hakk, Slavljén je On i Uzvišen, Koji je Suvereni vladar Bespočetnosti i

Beskrajnosti, Jedan je i nema sudionika u Njegovoj vladavini. On u izvršenju Svojih gospodarskih procesa uopće i nije u potrebi za partnerima i pomoćnicima, jer bilo koja stvar nemoćna je izvršiti utjecaj na neku drugu stvar bez Njegove zapovijedi, djelovanja i moći. Svako je moćan Njemu se obratiti bez posrednika, jer ne postoji njemu sudrug niti asistent. Stoga je nemoguće da bilo kome ko se Njemu obrati neko rekne: *“Ne možeš ući u prisutnost kod Božije ekscelencije.”*

Tako je ova izjava u svojoj naravnosti bremenita razgaljujućom nadom i divnim nagovještajem, te kazuje:

Čovjek čiji se duh prosvijetli svjetlom imana moćan je sve svoje potrebe bez ikakvog zaklona i prepreke izložiti pred tim Lijepim, Nosiocem Veličine, Moćnim, Posjednikom Savršenstva, i zatražiti sve što će ugoditi njegovim željama, bilo gdje da se taj čovjek nalazi i u bilo kakvoj da je situaciji. On sve svoje potrebe i zahtjeve podastire pred tim Milosnikom Koji posjeduje riznice sveobimne milosti, s osloncem na Njegovu apsolutnu snagu, te se tada ispuni savršenom radošću i neizmjernim veseljem.

Četvrta izjava: لَهُ الْمُلْكُ "lehu-l-mulku"
(Njegova je vlast)

Znači: sva vlast, bez izuzetka, pripada Njemu. I ti, također, u Njegovoj si vlasti, kao što si i Njegov rob i vlasništvo. Ti si i radnik na Njegovom posjedu.

Ova izjava odiše nadom i orošena je blagotvornim nagovještajem, te iskazuje:

Čovječe! Nemoj smatrati da posjeduješ vlast nad sobom! Nikako! Jer ti si nemoćan upravljati poslovima vezanim za svoj život. To je teško breme, ogroman teret, koji nisi u mogućnosti održati, niti se očuvati od nedaća i nesreća, niti osigurati svoje životne potrebe. Nemoj, onda, sebe natjerivati na suvišno gutanje patnji, i bespotrebno se bacati u naručje zabrinutosti i uzrujavanja. Jer, vlast ne pripada tebi, nego nekome drugome, a On je moćan vlasnik, i milostivan je. Osloni se, dakle, na Njegovu moć, i nemoj prigovarati Njegovoj milosti! Ostavi se svega što je mutno, prihvati se onoga što je bistro!

Odbaci poteškoće i iznurenost i udahni duboko, pronađi ugodnost i sreću!

Također iskazuje:

Svo ovo postojanje za kojim žudiš i težiš, za koje se vezuješ, i čije te nesretništvo i

potresanje boli, a za čije se popravljajanje osjećaš nemoćnim; cijeli, dakle, ovaj svemir u vlasti je Moćnog i Milostivnog. Predaj, stoga, vlasništvo njegovom Vlasniku, ostavi da On njime upravlja! Raduj se njegovim radostima i ugodnosti, a ne daj da te oneraspolože njegova stradanja i poteškoće! Gospodar je mudar i milostiv, On Svojim posjedom raspolaže kako hoće, u skladu sa Svojom mudrošću i milošću.

A ako te obuzme bojazan i zbunjenost, nadnesi se na prozor i ne budi nasrtljiv, nego reci kao što je izrekao pjesnik Ibrahim Hakki:

*Osmotrimo šta Gospodar čini,
Jer šta On učini, to je najljepše.*

Peta izjava: وَلَهُ الْحَمْدُ "ve lehu-l-hamdu"

(Njemu pripada zahvala)

Dakle, sva zahvala, zasluga, pohvala i priznanje odlikuju Njega Jedinoga i primjereni su Njemu Jedinome, jer sve blagodati i darovi dolaze od Njega Jedinoga, i izlijevaju se iz Njegovih prostranih riznica, koje su trajne i neiscrpne.

Tako ova izjava daje profinjeni i radosni nagovještaj, i iskazuje:

Čovječe! Ne podvrgavaj se patnji zbog prestanka blagodati, jer riznice Božije milosti

ne presušuju! Ne stenji zbog prestanka slasti, pošto je ta blagodat samo plod nepregledne milosti koja je beskonačna! Jer, plodovi nadolaze i smjenjuju se sve dok stablo traje.

Znaj, ti, o čovječe, da slast blagodati možeš učiniti prijatnijom i stostruko uvećati opažanjem osvrta Božije milosti na tebe, njezinog ukazivanja počasti tebi, a sve to kroz iskaz zahvalnosti i pohvale! Jer, jednako kao i kad bi ti moćni vladar i ugledni suveren poslao na dar – recimo, jednu jabuku – i taj poklon sadrži slast koja mnogostruko nadmašuje materijalnu slast jabuke, a to je slast kraljevske naklonosti i vladarskog osvrta, oplemenjena specijalnom pažnjom i ukazom dobročinstva; tako isto i izjava وَلَهُ

الْحَمْدُ “Njemu pripada zahvala” pred tobom širom otvara vrata na koja navire čista duhovna slast koja je od tih blagodati slasnija hiljadu i jedan put, a to upravo kroz iskaz zahvalnosti i pohvale, odnosno, kroz osjećaj blagodarnosti posredstvom blagodati, i spoznajom Blagodarca kroz razmišljanje o Njegovom ukazivanju blagodati tebi izravno, odnosno: razmišljanjem i razmatranjem ukaza Njegove, Slavljen je On, milosti i Njegovog obaziranja na tebe i Njegove

saosjećajnosti prema tebi, te nastavka Njegovog ukazivanja blagodati tebi.

Šesta izjava: يحيى "juhji" (*On oživotvorava*)

Odnosno: On je Taj Koji dodjeljuje život, i On je Taj Koji ga održava kroz opskrbu, i On se zauzima za osiguranje svih njegovih nužnosti i potreba; On je Taj Koji priskrbljuje sve njegove neophodnosti i predodrednice. Uzvišene svrhovitosti života su od Njega; i njegovi bitni ishodi su usmjereni prema Njemu. Devedeset i devet odsto njegovih plodova i rezultata namijenjeno je i teži Njemu.

Tako ova izjava doziva tog prolaznog i nemoćnog čovjeka i donosi mu radosnu najavu te, nadahnjujući ga duhom nade, iskazuje:

Čovječe! Nemoj se preopterećivati preuzimanjem teškog tereta života na svoja slabašna pleća, i nemoj se odavati žalovanju radi prestanka i okončanja života! I nemoj ispoljavati žaljenje i samoprijekor zbog svog dolaska u život kad god vidiš odlazak njegovih blagodati i bezvrijednost njegovih plodova! Znaj i da tvoj život što pokreće tvoje biće potječe od Živog i Samoopstojnog, i da je On na Sebe preuzeo osiguranje svih njegovih

Tako, dakle, ova izjava na uho prolaznih ljudi i džina više i govori:

Radosna vijest za vas: smrt nije pogubljenje, niti iščeznuće, niti istrebljenje, niti ugasnuće, niti nepovratni rastanak! Nikako, jer smrt nije ništavnost, niti slučajnost, niti subjektivni nestanak bez izvršitelja, nego je ona raspuštanje od strane Djelotvornog Mudrog Milostivnog, zamjena i premještaj, preraspored položaja, te postupak odvođenja do vječnog blagostanja, gdje je praiszborna domovina! Ona je, dakle, ulaz i koridor svijeta Berzaha, svijeta koji u sebi okuplja devedeset i devet odsto voljenih osoba!

Osma izjava: ^{وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ} "ve huve hajjun la jemutu" (a On je živ i besmrtn)

Znači: pojavno savršenstvo, ljepota i dobrota u svemu što postoji sredstvo su sticanja ljubavi, i odrazi neopisivih i granicama neomeđenih stepeni ljepote što nadvisuju svaku uzvišenost, kod Posjednika ljepote, savršenstva i dobročinstva. Jedan jedini odbljesak ukazanja Njegove, Slavljene je On, ljepote ravan je ljepoti svih dragih stvari na cijelome svijetu. Ovaj voljeni i obožavani Bog posjeduje neprolazni i trajni život neprikosnoveno čist od svake mrlje

nestalnosti i sjene prolaznosti, oslobođen svakog nedostatka i nesavršenosti.

Ova, tako, izjava zboru svih ljudi i džina, svjesnih i razboritih bića, zaljubljenika i ljubitelja, objavljuje i govori:

Radosna vijest za vas, dašak nade i dobra: vi imate jednog bespočetnog i vječnog Voljenog, Koji iscjeljuje rane porođene iz patnji nepovratnog rastanka s vašim dunjalučkim voljenima, i dotiče ih blagotvornim pomazom i mehlemom Svoje milosti. Budući da On postoji, i budući da je On neprolazan, sve ostalo postaje bespredmetno. Stoga se ne prepuštajte zabrinutosti niti beznadu. Ljepota, dobrota i savršenstvo što vas dovode u stanje ljubavnog zanosa prema vašim voljenima samo su jedan tren nejake sjene koji se oteo kroz hladovine mnogobrojnih zaklona i zastora iz tek jednog ukaza ljepote tog neprolaznog Voljenog. Stoga, neka vam ne nanosi bol njihov odlazak i rastanak s njima, jer svi oni skupa su svojevrсна ogledala. Nadomještanje i zamjena ogledala obnavlja refleksije odraza ljepote i njegovog fascinirajućeg svjetucanja. Budući, dakle, da On postoji, sve drugo postoji.

Deveta izjava: ^{بِيَدِهِ} ^{الْخَيْرُ} "bi jedihi-l-hajru"
 (u Njegovoj je ruci svo dobro)

Znači: svako dobro je u Njegovoj ruci, i svi vaši dobri postupci zabilježeni su u Njegovom registru; i sva dobra djela koja učinite u taj registar su uvrštena.

Ova izjava poziva ljude i džine, i pruža im radosni nagovještaj, daje im nadu i željnost, te govori:

O, vi, bijednici! Dok budete odlazili s dunjaluka u grob, ne recite: *Uh...! O, žalosti...! O, štete...! Sav naš imetak ode u nepovrat, sav naš trud ode u propast. Ulazimo u tjeskobu groba nakon dunjalučke komocije...!* Ne povikujte u očajanju, jer sve što posjedujete na čuvanju je kod Njega, Slavljen je On, i sav učinak i trud koji ste uložili već je ubilježen i upisan kod Njega! Nijedna stvar neće propasti, i nijedan trud neće biti zanemaren. Jer, Posjednik veličine u čijoj je ruci sve dobro dat će vam naknadu za vaša djela, i pozvati vas da se pojavite pred Njim nakon što vas položi u zemlju, vaše privremeno boravište.

Koliko ćete samo biti sretni, jer ispunivši vaše dužnosti i okončavši vaše poslove, bit ćete oslobođeni i rasterećeni. Dani tegoba i

nepodnošljivog srkleta su prošli. Vi sad odlazite preuzeti nagrade i naplatiti dobit.

Naravno! Moćni i Uzvišeni, Koji je očuvao sjemenje i jezgarca – a oni su djelovodne stranice prethodnog proljeća, kartoteke službe i arhive njegovih dužnosti – i rasprostro ih u ovom raskošnom proljeću u najraskošnijoj odori, u krajnjem blještavilu, s najizobilnijim beričetom i izdašnošću, u najdivnijem obliku; ovaj, dakle, Moćni i Veličanstveni besumnje će očuvati i rezultate vaših života i vaše krajnje učinke te vas za njih nagraditi najljepšom nagradom i najizdašnijom naknadom.

Deseta izjava: وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
“ve huve ‘ala kulli šej’in kadirun” (i On je svemoćan)

To znači: On je Jedan i Jedini i moćan je sve. Njemu ništa ne pričinjava teškoću, ne umara ga bilo šta, niti je bilo koja stvar za njega teška. Tako, npr., stvaranje cijelog proljeća za Njega je jednostavno i lahko kao i stvaranje jednog cvijeta. Stvaranje Dženneta kod Njega je poput stvaranja toga proljeća, sa savršenom jednostavnošću i lahkocom. Sva bezbrojna stvorenja koja dovodi u postojanje i obnavlja svakog dana, svake godine, svake epohe,

kategorički, na bezbrojnim jezicima, svjedoče o Njegovoj neograničenoj moći.

I ova izjava također daje nadu i radosni nagovještaj, i govori:

Čovječe! Poslovi koje si izvršio i pobožnost koju si obavio ne odlaze uzaludno, jer postoji vječna Kuća nagrade, i položaj ugodnog blagostanja koji je za tebe pripremljen. Pred tobom je vječni Džennet, koji gorljivo iščekuje tvoj dolazak, željan tebe. Pouzdaj se u obećanje svoga Uzvišenog Gospodara Kome u pobožnosti padaš na sedždu! Vjeruj u Njega i smiri se uz Njega! Nemoguće je da On iznevjeri obećanje koje je Sebi stavio u obavezu, jer Njegovu moć ne pomućuje nikakva manjkavost niti nedostatak; u Njegovo se djelovanje ne uvlači nemoć ili slabost, te kako god ti je stvorio tvoju bašću i nju oživljava, moćan je i za tebe stvoriti prostrani Džennet, ustvari ga je već uistinu stvorio, i tebi obećao. A budući da je obećao, On će definitivno i ispuniti obećanje i uvesti te u taj Džennet.

I budući da smo svjedoci kako On okuplja i razašilje svake godine na površini ove zemlje više od tri stotine hiljada vrsta bilja i životinjskih zajednica, u savršenoj pravilnosti i preciznoj uravnoteženosti, nedostižnom brzinom i potpunom lahkoćom., nesumnjivo je da je taj

Uzvišeni Moćnik moćan također i Svoje obećanje provesti u djelo.

I budući da Apsolutni Moćnik svake godine u postojanje dovodi na hiljade primjera okupljanja i dženneta, u najraznovrsnijim tipovima i oblicima; i budući da On daje radosni nagovještaj obećanog Dženneta, i obećava neprolazno blagostanje u svim Svojim nebeskim uredbama; i budući da su svi Njegovi postupci istina, stvarnost, zbiljski i ispravni; i budući da svi Njegovi tragovi sjvedoče kako sveukupna savršenstva jesu ukazi na činjenicu Njegove neprikosnovenosti od svake manjkavosti i nesavršenstva; i budući da su povreda dogovora, neispunjenje obećanja, neistina i zatezanje među najpogrdnijim svojstvima, pored toga što su i mahane i nedostaci.; neizbježno je, dakle, da će taj Uzvišeni Moćnik, Savršeni Mudrosnik, i Lijepi Milosnik, definitivno ostvariti Svoje obećanje i otvoriti vrata vječnog blagostanja, i vas – o, nosioci imana – uvesti u Džennet, pradomovinu vašeg pretka Adema, a.s..!

Jedanaesta izjava: *وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ* "ve ilejhi-l-masir." (i k Njemu je odredište!)

Odnosno: oni koji budu poslani na dunjalučki svijet, što je kuća ispita i provjere,

u svrhu trgovine i izvršenja dužnosti, bit će ponovo vraćeni svome Uzvišenome Pošiljatelju, nakon što budu obavili svoje funkcije, okončali svoje trgovanje i odslužili svoju službu. Srest će se sa svojim Plemenitim Gospodarem Koji ih je izaslao. Drugim riječima: njima će biti ukazana počast pojavljivanja pred svojim Milostivnim Gospodarom, na sjedištu iskrenosti kod svoga Moćnog Posjednika, bez ikakvog zastora između njih i Njega. Ranije su se već oteli iz vrtloga uzročnosti i pomrčine zastora i posrednika, i svaki od njih će pronaći i suštom i savršenom spoznajom upoznati svoga Stvoritelja, Gospodara i Posjednika.

I ova izjava isijava nadom i presijava se radosnim nagovještajem što nadvisuje sve ostale slatke nade i radosti, i kaže:

Čovječe! Znaš li kuda putuješ? Kamo bivaš odveden?

U završnici *Riječi trideset druge* se navodi:

Boravak hiljadu godina dunjalučkog života u sreći i blagostanju nije ravan niti jednom sahatu džennetskog života! A boravak hiljadu i jednu godinu u savršenoj radosti u džennetskim blagodatima nije ravan niti jednom sahatu promatranja ljepote Lijepoga, Slavljen je On.

Ti si, dakle, o, čovječe, na putu povratka u ravan Njegove milosti, i u stanju dolaska na prag dvorane Njegove rezidencije. Tako dopadljivost i ljepota koju vidiš kod svojih metaforičnih voljenih – te za njima žudiš i radi njih dolaziš u iskušenje; pa čak i dopadljivost i ljepota u svim bićima na dunjaluku, tek su svojevrsna sjena ukaza Njegove, Slavljene je On, ljepote, i krasote Njegovih, Visok je On i Uzvišen, imena. Džennet sa svim svojim rafiniranim ugođajima i slastima, ljepoticama i palačama, tek je jedan od ukaza Njegove, Slavljene je On, milosti, a sve vrste željnosti, ljubavi, ekstatičnosti i atrakcije tek su jedan odsjaj ljubavi tog vječnog obožavanog Dostojnika i sveopstojnog Voljenika. Vi, dakle, odlazite u sferu Njegove naklonosti i na položaj Njegove uzvišene prisutnosti. Vi ste, dakle, zvanice u Njegovom neprolaznom ugostilištu, u vječnom Džennetu.

Nemojte, onda, žalovati niti se rasplakivati prilikom ulaska u kabur, nego se radujte dobru, i prihvatite ga s osmijehom i radošću.

Nastavljajući svojim djelovanjem širiti svjetlo nade i radosti, ova izjava saopćava:

Čovječe! Nemoj umišljati da prolaziš u nepovrat, u ništavnost, u ispraznost, u tminu, u zaborav, u razgradnju, u raspad, u zatiranje, i u utapanje i iščezavanje u mnoštvu! Ti

odlaziš u trajni ostanak, ne u nestanak; ti se odvodiš u trajno postojanje, ne u ništavnost; ti zalaziš u svijet svjetlosti, ne u tminu; ti se krećeš prema svome Istinskom Gospodaru i Posjedniku, vraćaš se u rezidenciju Suverenog vladara svemira, Suverenog vladara sveg postojanja. Odahnut ćeš i opustiti se u ravni Jednoće Boga bez gušenja u mnoštvu bilo kada. Ti se, dakle, krećeš u smjeru okupljanja i nastavka, a ne u pravcu udaljavanja i rastanka!



ŠTA SU POSLANICE NURA

Onaj ko pažljivo prati postupke učenika Nura, čudom se čudi njegovoj neraskidivoj povezanosti s *Poslanicama Nura*. To je iz razloga što on gotovo da se apsolutno nikad, danonoćno, ne odvaja niti udaljuje od njih.

Međutim, čuđenje nestaje kad sazna i uvjeri se da *Poslanice Nura* nisu tek neka uobičajena djela koja se bave razradom shvatanja islama, nego da su one jedan dragocjen tefsir Kur'an-kerima, i to tefsir koji se odlikuje brojnim izvornim i veoma bitnim osobenostima, koje ne nalazimo sabrane na ovaj način u drugim tefsirima, a pogotovu u ovo naše doba. A šta su te izrazite osobenosti kojima se odlikuju *Poslanice Nura* i koje ih zbiljski čine tefsirom Kur'an-kerima svojstvenim ovom vremenu?

I koja su to svojstva kojima se autor ovih *Poslanica*, Ustad Nursi, okitio tako da su ga učinila kompetentnim da bude istinski tumač – mufessir – Kur'an-kerima i stekne naime-novanje za misiju uzorništva i imameta?

Na ovo pitanje odgovor daje najdoličniji učenik Nura Zubejir Gunduzalp u svom predavanju koje je održao na Univerzitetu Ankara 1950. godine i iz kojeg ćemo izdvojiti samo neke odlomke. Iz toga ćemo potpuno

dosegnuti tajnu ove prisne privrženosti učenika Nura *Poslanicama Nura*.

Neke osobenosti *Poslanica Nura*¹

Prvo: Mentorstvo Kur'ani-kerima

Samo je Kur'ani-kerim, isključivo i stalno, bio autorov učitelj i duhovni upravitelj; on ga nije napuštao radi bilo koje druge knjige, nije prihvatio ikakvu drugu izvornu literaturu, niti tražio uputstva od bilo kojeg drugog savjetnika. Ovo se zapaža tokom cijelog njegovog stvaralačkog života. Kod njega uopće nije bilo biblioteke, niti čak ijedno djelo na koje bi se oslonio ili pozvao.

Drugo: Isticanje Kur'ana u njegovoj savršenoj jasnoći

A. Kur'ani-kerim je najsvetija Allahova knjiga, i u svojim koricama obuhvata istine iz svake znanosti. Stoga komentator Kur'ana mora biti zaista istaknut učenjak i vrstan u svakoj naučnoj oblasti, bile to jezičke, šerijatske ili prirodne znanosti. Mora posjedovati široku misao, sveobuhvatan uvid, prodornu viziju, potpunu revnosnost, ogromnu smionost, djelotvorno i duboko rasuđivanje. Mora imati i obiman udio Božanskog poticaja, sve to kako bi rasvijetlio

¹ Iz predavanje održanog na Unirvezitetu Ankara godine 1950.

istine u njihovoj nepomućenoj jasnoći i razotkrio široke i duboke smislove u njihovoj suštini; u protivnom, neke bi istine ostale skrivene i nejasne.

B. Nedolično je da komentator Kur'ana bude pod utjecajem svojih ličnih ukusa i da svoju privatnu metodu i razbor upliće u komentar; to u cilju da istina ostane čista i nepomućena, bez ikakve primjese, te zaštićena od autorovih poriva.

Ova osobenost (tj. isticanje kur'anskih istina u njihovoj savršenoj čistoći) nešto je što nalazimo u Ustavovim djelima i životu, jer je s izrazitom kompetencijom prihvatio za uzde najnaprednije znanosti svoga vremena, te je dobio i titulu Bediuzzaman (Fenomen vremena). Jer, u životu je bio obdaren prodornom inteligencijom, iluminirajućom razboritošću i podržan neskrivenom Božanskom providnošću, uz činjenicu da je svesrdno nastojao u djelima istaknuti kristalnu jasnoću Kur'anskih istina. Tako se u njih nisu umiješali prohtjevi i želje, zahvaljujući savršenoj predanosti i strogoj samokontroli kojima ga je nadario Allah. Zato i ne nalaziš u Poslanicama zaseban stil, nego je njihov stil Kur'an i samo Kur'an.

Treće: Predanost mufessira

Znači da ne smije iza njegovog rada stajati ništa drugo osim Allahovog, slavljen je, zadovoljstva; dakle, bez osvrtnja pogleda na bilo kakav dunjalučki cilj, bilo materijalni ili moralni, kako ne bi povrijedio ajeti-kerim: "*Ne dajite Moje ajete u bescijenje.*" Svaka cijena mimo Allahovog zadovoljstva je preniska. Ovo stanje savršene, potpune predanosti mora biti pojavno u stvarnom životu autora lično, i nema sumnje da je sami životopis Ustada jedan divan primjer te predanosti.

Četvrto: Univerzalnost Kur'ana i njegovo obraćanje svim slojevima

A. Održanje savremenosti Kur'ana, njegove svježine, sjaja i mladosti, jedna je od njegovih najvećih mu'džiza, jer Kur'ani-kerim ima "gledište" za svaku epohu u kojem se ona ogleda u smislu zadovoljenja potreba dotične epohe, tako da izgleda kako je on i objavljen upravo radi nje, i jeste tako. Stoga najprimjereniji komentar za ovo doba jeste onaj koji razotkriva taj aspekt Kur'ani-kerima koji je usmjeren na naše doba i dominira njime, te koji donosi potvrđene dokaze za zadovoljenje savremenih potreba.

B. Neizbježno je, također, da se obraća svim slojevima ljudi, počevši od običnih ljudi pa

sve do istaknutih pojedinaca, jednim laskim i zanimljivim stilom. Jer Kur'an nije ni upućen jednom sloju ljudi mimo drugih, niti čulima nekih ljudi mimo ostalih, pa je neophodno da se i njegov komentar odlikuje istim svojstvom, kako bi koristi iz njega čovjek izvlačio bez obzira na svoj nivo, te da bi udovoljio potrebama u najbitnijim pitanjima svoga vremena, jer bi u protivnom komentar bio ograničen na određenu skupinu, a nedostupan drugima.

Vjerovatno je odlika *Poslanica Nura* ovom posebnosti jedna od njenih najizrazitijih karakteristika, budući da u njima vidimo obraćanje svim nivoima iz svog okruženja, i svi ljudi – bez izuzetka – grabe s njihovog Kur'anskog studenca i u njima nalaze odgovor za svoje potrebe i težnje – bez poteškoće; u tome su ravnopravni i mladi i stari, i nepismeni i učeni, i muškarac i žena...

Peto: Uvjerljivost u konstatacijama

Dokazi i argumenti koje komentator navodi i približava shvatanju i poučava u konstatiranju istina imana i Kur'ana, moraju biti čvrsti i upečatljivi, kako nikad ne bi bili osporeni ili opovrgnuti. Stoga je suvišno oslanjati se na naučne teorije i hipoteze koje se smjenjuju s vremenom, ili na razumije-vanje nekih ljudi mimo ostalih. Ne treba nijednu

temu ostaviti bez utemeljenih i čvrstih argumenata. Komentator, dakle, primjenjuje koncept "utvrđivanja", a ono podrazumijeva zadovoljenje kriterija čiji broj prelazi preko hiljadu. I dok su *Poslanice Nura* bile očekivana meta ciljanih napada od strane svakojakih protivnika, oni nikad nisu uspjeli – ni jedan jedini put – pronaći slabost niti prazninu – manju ili veću – u tim snažnim i divnim argumentima.

Šesto: Obraćanje svim prefinjenim svojstvima čovjeka

Kako god se Kur'an obraća ujedno i razumu, i duhu, i svijesti i duši, kako bi svakom od njih udovoljio i svakog nahranio i dao mu njegov izdašni obrok s krajnjom lahkoćom, isto tako i njegov komentar treba biti zbilja izrazit i duboko djelotvoran, da bi prosvijetlio i razum, i srce, i duh, i svijest, i dušu i sve ostalo; da ulijeva smirenost u svako od njih i bude moćan i upečatljiv do mjere da obuzda nefs koji nagoni na zlo i da ga potčini... čak i da šejtanu nametne prisilu. A to je upravo ona utažena glad i ugašena žeđ za svaki djelić duše, duha, razuma, bića, svijesti i drugih Božanskih rafiniranosti u čovjeku, koje pronalazi čitalac Poslanica, uz kategorično sputavanje šejtana i odbijanje

njegovih nasrtaja i očuvanje duše od njegovih nagovora.

Sedmo: Ispravnost ponašanja

Kur'ani-kerim je – kao što nam je poznato – transformirao jednu cijelokupnu zajednicu u sasvim novo društvo, i izbavio svakog pojedinca iz sebičnosti, samoljublja i drugih svojstava koja se upliću bez shvatanja prilika, i umjesto njih usadio visoke i pohvalne osobine, poput skromnosti, požrtvornosti i drugih.

Stoga i njegov komentar – kao i sam komentator – mora biti reformator i ispravljač, čak i izbavitelj iz ponora tih niskih svojstava. Tako je, dakle, živuća stvarnost učenika Nura očišćena od nečisti zablude i licemjerstva zahvaljujući svakodnevnom vezivanju uz Poslanice i ta stvarnost nije ništa drugo do praktična potvrda utjecaja Poslanica na ispravnost ponašanja.

Osmo: Sljedbeništvo časnog poslaničkog Sunneta

Slijedenje časnog vjerovjesničkog Sunneta riječju i djelom, jeste najispravniji put za dosezanje duha nebeskih smislova Kur'ani-kerima, i ničim drugim nije moguće doprijeti do njih pravo i sigurno. Stoga, slijedenje časnog Sunneta – pod okriljem pravca *ehli*

sunneta i džema'ata – jeste zasigurno temelj za svakog ko se bavi tumačenjem Kur'ana. On, dakle, mora postupati prema svome znanju, posjedovati ogromnu bogobojaznost, samoprijegor, iskrenost, ustrajnost u služenju vjeri, istinoljubivost, odanost i požrtvovanost, uz veliku štedljivost i snagu uvjerenja.

Sažetak onoga što je rečeno jest:

Da mufessir – svojim Kur'anskim poslanicama – odiše čistom poslaničkom predanošću, neizmjernom pobožnošću i duhovnom snagom kojom crpi svjetlost iz vjerovjesničke svetosti; kako bi istinski zavrijedio da mu se pripiše svojstvo sluge Kur'ana.

Očito je da svi učenici Nura, i svi oni koji su vidjeli Ustada i komunicirali s njime, svjedoče njegovo oličenje tim plemenitim svojstvima, pa čak i najtvrdokorniji protivnici; nijedan od njih nije mogao ništa umanjiti od njegovih pohvalnih svojstava. On je, stoga, s pravom stekao počasnu titulu sluga Kur'ana.

Deveto: Uzdizanje iznad pritisaka i tegoba

Na tumaču koji objašnjava kur'anska i šerijatska pitanja je da ne bude izložen bilo kojoj vrsti pritisaka ili utjecaja, sa bilo koje strane. Ne dolikuje mu, naprimjer, da pod takvim utjecajima donosi bilo kakvu fetvu. Na njemu da omalovažava smrt te da posjeduje

snagu i čvrstinu imana i hrabrost islama, kako bi bio moćan sam postaviti izazov pred cijeli svijet bez dvoumljenja ili uzmicanja.

Da, onaj koji širi svoje kur'anske poslanice u jednom izuzetno teškom vremenu, dok se masovno izvršavaju smrtne presude i, štaviše, teži ukidanju Kur'ani-kerima i gašenju njegovog nura i onemogućava se širenje bilo kakvih poruka o vjeri i njenim pitanjima... dakle, onaj ko u takvim uvjetima i upravo u tom vremenu objavljuje svoje poslanice, jeste zbilja jedan izuzetan vodič, velik i znamenit mufessir, savršena i neustrašiva oštrica islama. Takva je bila stvarnost našeg Ustada, Saida Nursija.

Ustad je Poslanice opisao riječima:

Poslanice Nura su jedan predivan dokaz Kur'ani-kerima, njegov vrijedan komentar i blistava refleksija iz odsjaja njegove duhovne fenomenalnosti, rosna kapljica iz njegovog mora, zračak tog sunca i nadahnutljiva istina iz riznice spoznaje suštine, duhovna interpretacija koja se izljujeva iz njegovih pretakanja. (Prilozi)

Ako neko upita: kako se *Poslanice Nura* mogu svrstati među tefsire Kur'ani-kerima, kad ne nalikuju postojećim tefsirima? Odgovor je:

Tefsira ima dvije vrste:

Provi: poznati tefsiri koji razrađuju, pojašnjavaju i potvrđuju smislove kur'anskih izraza, ajeta i riječi;

I druga vrsta tefsira: jeste pojašnjenje, razrada i potvrda imanskih istina iz Kur'ani-kerima, uz potvrdu i potporu neospornih činjenica i jasnih argumenata. Ova vrsta posjeduje ogroman značaj.

Poznati i općeprihvaćeni tefsiri povremeno ovaj drugi aspekt tefsira obrađuju jednim uopćenim pristupom, dok su Poslanice Nura taj isti aspekt izravno uzele sebi kao temelj. One su, stoga, smisleni komentar Kur'ani-kerima koji nadjačava i ušutkuje i najnotornije filozofe. (Zračci)

Ovaj smisao, tj. da su Poslanice Nura jedan tumač čudotvornih smislova koje donosi Kur'ani-hakim, autor stalno iznova stavlja do znanja:

Poslanice Nura nisu sufijski tarikati, nego suština (hakikat); one su nur koji se izliva iz kur'anskih ajeta i ne napajaju se ni iz znanosti Istoka, niti iz tehnologije Zapada. One su, naime, smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima namijenjena ovom vremenu. (Prilozi – Kastamonu)

One su, dakle, tefsir sasvim različit od drugih tefsira, jer svaki tefsir ima svoju epohu, i nema sumnje da tefsir napisan u prošlom vremenu i u islamskom društvu, ne nalikuje tefsiru koji odbija zabludjela

agresivna strujanja ovog vremena. Raniji su se tefsiri obraćali samo mu'minima.

A Poslanice Nura, budući da su smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima, spašavaju temelje imana i njegove stubove kroz potvrđivanje, ostvarenje i očuvanje vjerovanja u srcima i njegovo izbaavljenje od nedoumica i praznih pretpostavki, mnogobrojnim dokazima i kristalno jasnim argumentima, a ne korištenjem već postojećim ukorijenjenim vjerovanjem. Svako ko ih je dublje sagledao, prosudio je da su one postale jedna nužnost u ovom vremenu, poput nasušne potrebe za hljbom i lijekom. (Prilozi – Kastamonu)

Možda će slijedeći opis sadržati odgovor na pitanje koje se ponekad javi u nekim umovima, a koje je ranije već spomenuto: kakva je priroda Poslanica Nura?

Budući da se sedam boja sunca Kur'ani-kerima jasno prelama u proglasu istina Poslanica Nura, one su, dakle: knjiga Šerijata i vjerovanja; knjiga dove i mudrosti; knjiga pokornosti i da've; knjiga zikra i misli; knjiga hakikata i tesavvufa; i knjiga logike i teologije; te knjiga pokretanja na akciju, suzbijanja i ušutkivanja protivnika. (Prilozi – Emirdag)

Iz svega ovoga izvlačimo da su Poslanice Nura jedan tefsir smislova Kur'ani-hakima, i obrađuju islamska pitanja iz života pojedinca, pošto u njemu potiču nova imanska shvatanja, a razaraju iskvarena shvatanja i

manjkavo ponašanje. One se, raznovrsnim dokazima, kreću oko smislova Tevhida, suštine Ahireta, iskrenosti nijjeta, šerijatske pravednosti i ostalih pitanja koja u fokus stavlja Kur'ani-kerim.

Uz to, one istražuju i pitanja pozivanja ka Allahu i ljubavi prema Poslaniku, s.a.v.s., čežnje za Ahiretom, te raznih društvenih i političkih stvari. Stoga je Ustad za njih rekao:

Poslanice Nura su razriješile više od stotinu tajni iz vjere, Šerijata i Kur'ani-kerima, pojasnile ih i rasvijetlile, te uvjerile i najtordokornije prkosnike i nevjernike i ostavile ih bez riječi. Potvrdile su jasno kao sunce dokazali Kur'anske činjenice, ono što se smatralo dalekim od pameti, kao što su one o vjerovjesničkom Mi'radžu i tjelesnom proživljenju, tordoglavim i revoltiranim filozofima i raskolnicima, tako da su neke utjerale u okvire imana. Svakako da ovako vrijedne Poslanice planetu Zemlju i sve ono što je okružuje u cijelosti vezuju za sebe. Neminovno su stoga jedna kur'anska stvarnost koja zaokuplja ovo i buduće vrijeme i privlači glavninu njegovog interesovanja. One su jedna munjevita i britka sablja u ruci onih koji nose iman. (Prilozi - Emirdag)



SADRŽAJ

RIJEČ DVADESET TREĆA

PRVA TEMA 6

Iman sadrži na hiljade ljepota, a mi ćemo ovdje iznijeti samo pet.

DRUGA TEMA 28

Ovu temu sačinjava pet znakova koji se odnose na uzroke ljudske sreće i nesreće.

PISMO DVADESETO 64

Pouzdano znaj da je najuzvišenija svrha stvaranja, i najznačajniji rezultat ljudske prirode, vjerovanje u Allaha. I znaj da je najviši nivo čovječnosti i najvrjedniji položaj ljudskog roda, spoznaja Allaha u tom vjerovanju.

ŠTA SU POSLANICE NURA 84

Jedan dio sa konferencije na kojoj su o djelu Risale-i Nur govorili studenti, učenici Nura.

